

OUDEREN

IN GRONINGEN

INHOUD

1	Inleiding	3
2	Ouderen in Groningen	8
3	Wat speelt er in Groningen	21
4	Aanbevelingen	30
	Bijlagen	37

1

INLEIDING

AANLEIDING, URGENTIE, AANPAK,
POSITIEVE GEZONDHEID EN POTENTIËLE
OPGAVEN

INLEIDING

Aanleiding

Groningen is een dynamische en diverse gemeente, waar ook de dubbele vergrijzing speelt. Dit houdt in dat niet alleen de groep ouderen een relatief groter aandeel vormt van de Groningse samenleving, maar ook de gemiddelde leeftijd steeds hoger komt te liggen en hele wijken en buurten vergrijzen die dat nu nog niet zijn. Daarom wordt er gewerkt aan een woonzorgvisie. Hier komt een groot aantal vraagstukken aan bod rondom wonen en voorzieningen voor o.a. ouderen, maar niet alle thema's die rondom ouderen spelen worden hierin behandeld. Daarvoor is deze notitie opgesteld.

Urgentie

Niet alleen is er sprake van een dubbele vergrijzing die het rechtvaardigt om de doelgroep ouderen te agenderen, er zijn nog een aantal ontwikkelingen die de urgentie onderstrepen. Zo zal er in de toekomst (en nu ook al) een tekort zijn aan zorgmedewerkers (verzorgenden, specialisten, behandelaren, huisartsen) waardoor ook specifieke ouderenvoorzieningen zoals verpleeghuizen en revalidatiecentra onder druk komen te staan. Ook deze ontwikkeling zorgt ervoor dat

ouderen in de toekomst nog langer thuis zullen moeten wonen. Om dit goed te kunnen faciliteren zal er nog meer ingespeeld moeten worden op de omgeving van de oudere, waarbij het niet alleen gaat om de fysieke omgeving, maar vooral ook om de sociale omgeving en informele zorg. Daar komt de afname van het aantal mantelzorgers nog eens bovenop en een toename van alleenstaande ouderen, wat de situatie nog nijpender zal maken. Technologie zal in de toekomst een belangrijke bijdrage moeten gaan leveren om de zorg en het wonen thuis te kunnen faciliteren. Dit betekent wel dat ook hier de juiste randvoorwaarden geschapen moeten worden en er nú actie ondernomen moet worden. Extra aandacht verdient de groep ouderen die minder zelfredzaam zijn, een minder sterk sociaal netwerk hebben en niet de middelen om zelf in hun behoeften te kunnen voorzien (armoede onder ouderen). Ook ouderen met een migratie achtergrond die volledig afhankelijk zijn van hun kinderen, die werken en gevraagde mantelzorg niet kunnen leveren, zorgen voor veel kwetsbare situaties waar extra aandacht voor nodig is. Dit tezamen geeft de urgentie aan waarom een

algemeen beleid voor deze doelgroep niet volstaat. De problematiek en stapeling van ontwikkelingen vragen om een gerichte aanpak. Gericht qua doelgroep en aanbod, maar ook gericht qua wijk.

Quickscan

Deze notitie bevat een quickscan van de status van de potentiële opgaven en een prioritering daarbinnen. KAW heeft deze quickscan gebaseerd op de beschikbare demografische gegevens, de woonzorganalyse en woonzorgvisie in de maak en een aantal kwalitatieve interviews en kennis over landelijke trends en prognoses. Daarmee schetsen wij een beeld op hoofdlijnen en doen wij aanbevelingen voor een vervolg. Om deze aanbevelingen in uitvoering te brengen is vervolgonderzoek nodig, met partijen en de verschillende oudere bewoners en belangengroepen uit de wijken en dorpen van gemeente Groningen.

INLEIDING

Aanpak en leeswijzer

Voor het kwalitatieve onderdeel in deze notitie (hoofdstuk 3) zijn er een aantal gesprekken, interviews en werkbijeenkomsten geweest. Daarnaast is er ook eenmaal gesproken met een afvaardiging van de adviesgroep sociaal domein Groningen (ASDG).

Voor de demografie is er gekeken naar de beschikbare data van het OIS en lopende onderzoeken om een beknopt maar helder beeld van de demografische trends te kunnen tonen en duiding van de groep ouderen en hun diversiteit (hoofdstuk 2). Deze notitie geeft een eerste beeld naar aanleiding van de aangeleverde informatie en gesprekken. Elk hoofdstuk bevat een aantal conclusies. In hoofdstuk 4 worden aanbevelingen gedaan.

Positieve Gezondheid

Allemaal ondervinden we vroeg of laat tegenslag van welke aard dan ook. Hoe kunnen inwoners blijven meedoen aan de samenleving en zinvol leven, ondanks bepaalde fysieke, psychische of emotionele stress die kan toenemen met het klimmen der jaren? Wat is wel mogelijk? Wat vinden inwoners waardevol, welke doelen stellen inwoners zichzelf en hoe kunnen

we hen daar eventueel in ondersteunen?

In essentie gaat het er bij Positieve Gezondheid om dat elk mens volwaardig meedoet in de samenleving en het gevoel heeft ertoe te doen. Positieve gezondheid is een benadering die niet de ziekte of beperking, maar een betekenisvol leven van mensen centraal stelt. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. Ook mensen met een (chronische) ziekte en ouderen die in toenemende mate beperkingen ondervinden, kunnen voldoening uit hun leven halen als zij, soms met hulp, veerkracht hebben tegenover de veranderingen in hun leven en zich richten op het versterken van hun positieve gezondheid. Als gemeente Groningen willen we ouderen benaderen vanuit het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. De volgende potentiële opgaven raken meerdere dimensies van Positieve Gezondheid.

Potentiële opgaven

In een eerder stadium zijn al een aantal potentiële opgaven in beeld gebracht rondom ouderen. Deze zijn op te delen in vier thema's:

- Vitaal
- Ertoe doen (eenzaamheid onder ouderen)
- Wonen en woonomgeving

- Zorg en ondersteuning (o.a. dementiezorg)
- Het thema wonen en woonomgeving is onderdeel van de woonzorganalyse en krijgt daarmee borging in de woonzorgvisie. Voor de overige thema's geldt dit niet, daarom besteden wij in deze notitie daar aandacht aan.

Voor de overige thema's zijn er deelopgaven beschreven. Inspiratie voor deze thema's en deelopgaven zijn gehaald uit het Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer (juli 2019).

Vitaal

Binnen het thema Vitaal gaat het om:

- het geven van goede informatie en advies over gezondheid en vitaliteit;
- het aanbieden van een aansprekend en laagdrempelig beweegaanbod (waaronder ook valpreventie);
- bewustwording over het belang van gezonde voeding;
- het stimuleren van de mogelijkheden die e-health biedt (en domotica).

INLEIDING

Ertoe doen

Als we kijken naar het thema ertoe doen, waar de betekenis van ouderen voor de gemeente wordt benadrukt gaat het om:

- benutten van talenten van ouderen;
- sterk zijn in kwetsbaarheid (waardig oud worden);
- bestrijding van eenzaamheid.

Zorg en ondersteuning

Binnen dit thema gaat het om passende integrale zorg en ondersteuning voor ouderen. Om dit goed te organiseren is het van belang dat de zorg:

- wijkgericht, ambulante en dichtbij de mensen is;
- zoveel mogelijk gericht op preventie van zwaardere zorg; 'licht waar kan, zwaar waar moet';
- ouderen en hun netwerk zouden centraal moeten staan: op die manier bevorderen we namelijk de eigen regie;
- ook is het essentieel dat de samenwerking tussen professionals rondom de ouderen goed afgestemd is, dat er samengewerkt wordt in de keten van wijkverpleging, huisarts, WIJ-team en zorgaanbieders Wmo (samenwerking sociaal en

medisch domein, maar ook formele en informele zorg). Dit is vooral van belang voor ouderen met dementie, maar ook andere kwetsbare ouderen.

Kortom bouwen aan een zorgzame wijk met de beschikbare zorgaanbieders, een wijk met speciale aandacht voor (vitale) ouderen; daarbij valt te denken aan vernieuwende woonzorgconcepten (zie opgave thema wonen en woonomgeving in de woonzorgvisie), ontmoetingsruimtes, wijkrestaurants, activiteitenruimtes en een sterk netwerk van formele en informele zorg. Ook voor de andere en lichtere vormen van zorg en ondersteuning.

Deze potentiële opgaven zijn een rode draad in het ordenen van alle input geweest. Het uitvoeringsprogramma van Rotterdam is daarbij als voorbeeld gebruikt. Het geeft rondom de thema's vitaal, ertoe doen en zorg en ondersteuning een aantal essentiële opgaven weer en biedt houvast in de hoeveelheid aan informatie die in deze quickscan wordt gedeeld.

2

OUDEREN IN GRONINGEN

DEMOGRAFIE, WOONSTIJLEN EN
ZORGGEBRUIK

DOELGROEP OUDEREN

De oudere bestaat niet. De doelgroep ouderen is zeer divers en zal zeker de komende jaren behoorlijk veranderen doordat steeds nieuwe generaties toetreden tot de doelgroep. Door de dubbele vergrijzing wordt het aandeel 85+-ers steeds groter en neemt het deel ouderen met lage inkomens af. Daarnaast zal een steeds groter deel van deze groep goed om kunnen gaan met technologie en dit ook steeds meer gaan inzetten. En er is een diversiteit in leefstijlen wat voor een deel ook te maken heeft met waarden en normen die ze vanuit de jaren dat ze zijn opgegroeid hebben meegekregen. Daarnaast stijgt het deel alleenstaande ouderen, deze groep is kwetsbaarder en heeft mogelijk meer zorg nodig. Al deze zaken zijn van invloed op de behoefte die ouderen hebben aan ondersteuning en zorg. In dit hoofdstuk schetsen we eerst een beeld van de doelgroep ouderen. Dit doen we enerzijds door inzicht te geven in de demografische ontwikkelingen en anderzijds door te kijken naar de verschillende woonstijlen van deze doelgroep en het zorggebruik.

GRONINGSE OUDEREN – BREDE GROEI

Groningen groeit

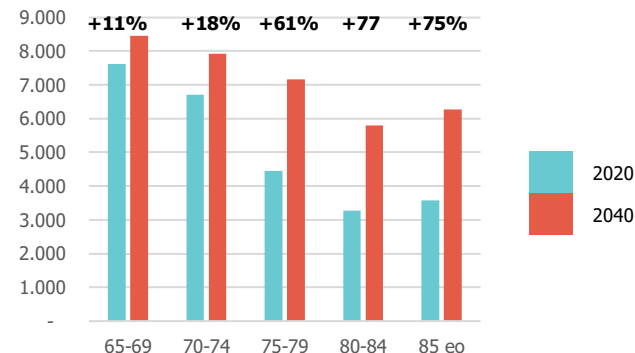
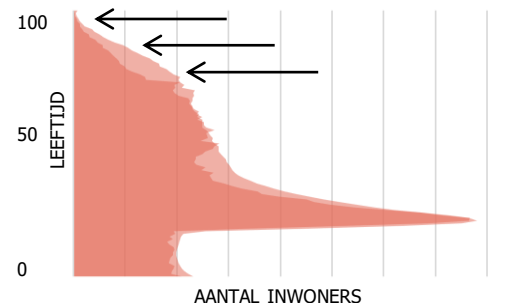
Groningen is de grootste gemeente van het Noorden en heeft een enorme aantrekkingskracht op de omliggende kernen. Qua leeftijdsgroepen zal Groningen in bijna elk segment van de bevolking groeien. Er zijn 2 uitschieters: in de studentenleeftijd en bij de ouderen. De bron voor dit gehele hoofdstuk is de prognose van de onderzoeksafdeling van de gemeente Groningen. Relevant om te weten is dat dezelfde prognose aan de oorsprong ligt van de resultaten van de woonzorganalyse.

Vergrijzing zal echt merkbaar worden

Kijkend naar de bevolkingsopbouw van Groningen valt direct op dat de generatie die geboren is na de tweede wereldoorlog in de komende 10-20 jaar 65+ zal worden. Er komen dus meer ouderen bij.

Ook is zichtbaar dat binnen de groep 65+ers de grootste groei te zien is in de oudste categorie. Huishoudens waarvan de hoofdbewoner 85 of ouder is zal groeien met ongeveer 75%. Ook wordt de

levensverwachting van ouderen steeds hoger. Er is dus sprake van een dubbele vergrijzing en een verschuiving van de gemiddelde leeftijd van deze groep naar boven toe.

OIS Groningen, Bevolkingsprognose 2020

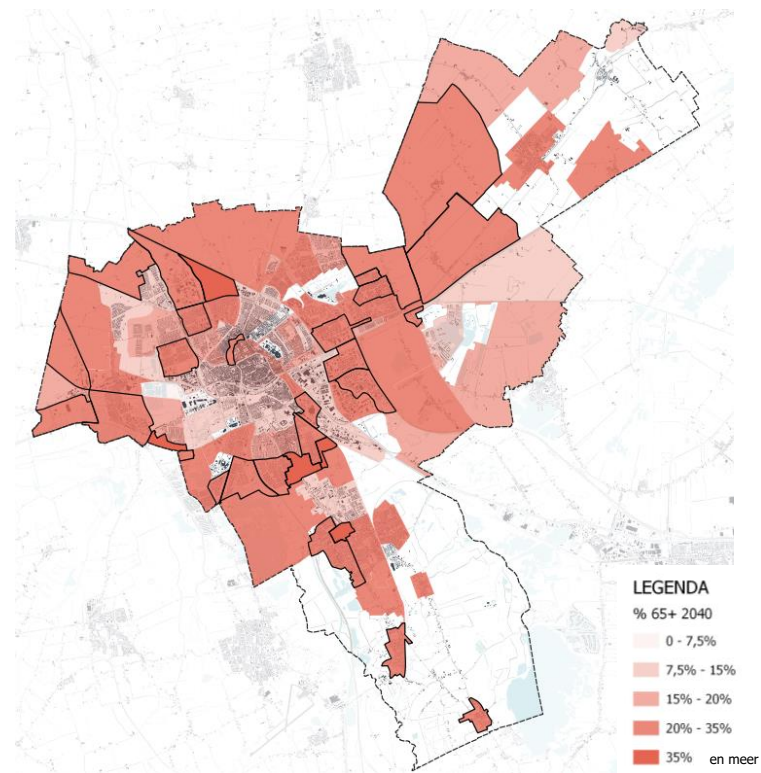
AANDEEL 65+ PER BUURT OF DORP

Praktisch overal

In vrijwel alle buurten en dorpen in de gemeente Groningen wonen ouderen. Toch zijn ook duidelijke verschillen te herkennen. Ruwweg is te zien dat de centraal gelegen buurten nabij de binnenstad een gemiddeld lager aandeel 65+ers heeft. Dit komt door de grote populatie studenten en jonge gezinnen. In de dorpskernen, landelijk gelegen gebieden en de naoorlogse buurten is juist wel weer sprake van een groot aandeel ouderen. Met name in Haren en het Zuiden van de stad is dit duidelijk zichtbaar.

Er zijn verschillende mechanismes achter deze uitkomst. In buurten waar nu al veel vergrijzing is zal er (ondanks groei in absolute zin) relatief gezien de groep ouderen afnemen, met name de categorie 75+.

	Aandeel 65+ 2040	Aandeel 65+ 2020
Klein Martijn	38%	31%
Haren-Centrum	36%	37%
Villabuurt	36%	36%
Haren-Zuidwest	34%	37%
Noordlaren Dorp	31%	32%
Hoomse Meer	31%	28%
Glimmen Dorp	30%	27%
Hoomse Park	30%	31%
Lewenborg-Noord	28%	24%
Coendersborg	28%	24%
Europapark	26%	33%
Vinkhuizen-Zuid	26%	24%
Thesinge	26%	22%
De Wijert-Zuid	26%	24%
Garmerwolde	26%	25%
Drielanden	26%	15%
Oosterhoogebrug	25%	23%
Paddepoel-Noord	25%	24%
Hoogkerk-Zuid	25%	22%

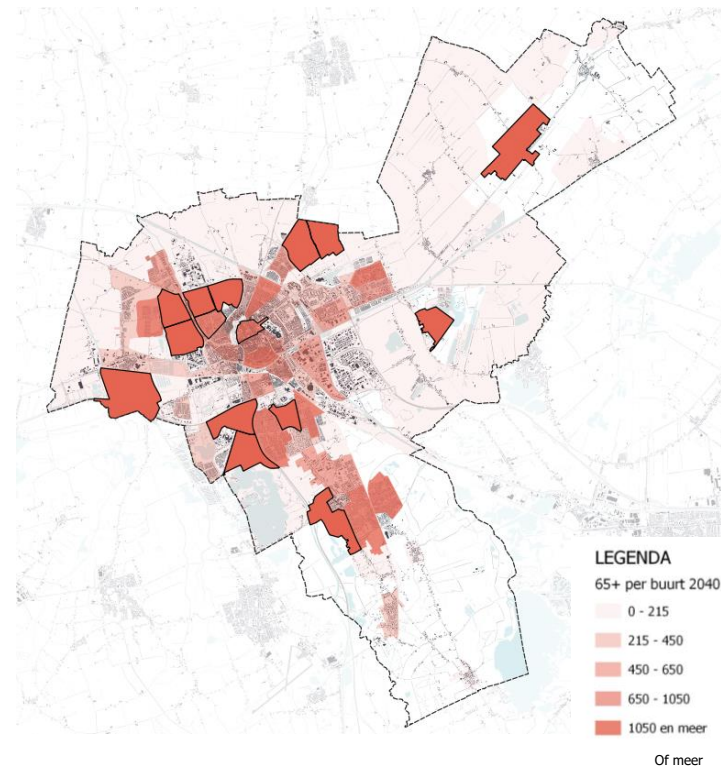

AANTAL 65+ PER BUURT OF DORP

Grote groepen

In absolute zin tellen de dorpskernen (met name Haren maar ook Ten Boer) veel 65+ers. Ook zijn wederom de naoorlogse buurten goed zichtbaar op de kaart met behoorlijke groepen. Opvallend is de groei in Meeroevers, een buurt die momenteel nog in opbouw is, maar in 2040 waarschijnlijk een grote groep ouderen zal huisvesten. Ook opvallend is dat ook in 'jonge' buurten zoals Binnenstad-Zuid en Indische buurt ook een grote groep ouderen woont.

	65+ 2040	65+ 2020
Meeroevers	1508	24
Paddepoel-Noord	1466	1422
Hoornse Meer	1309	1218
Vinkhuizen-Zuid	1299	1144
Haren-Zuidwest	1296	1376
Hoogkerk-Zuid	1242	1168
Selwerd	1220	962
Helpman	1192	743
Beijum-West	1181	749
Beijum-Oost	1147	639
Ten Boer Dorp	1136	1033
Vinkhuizen-Noord	1107	956
Corpus den Hoorn	1105	965
Hortusbuurt-Ebbingekwartier	1052	556
Paddepoel-Zuid	1013	702
Oosterhaar	981	874
Lewenborg-Noord	967	879
Indische buurt	965	679
Binnenstad-Zuid	907	450

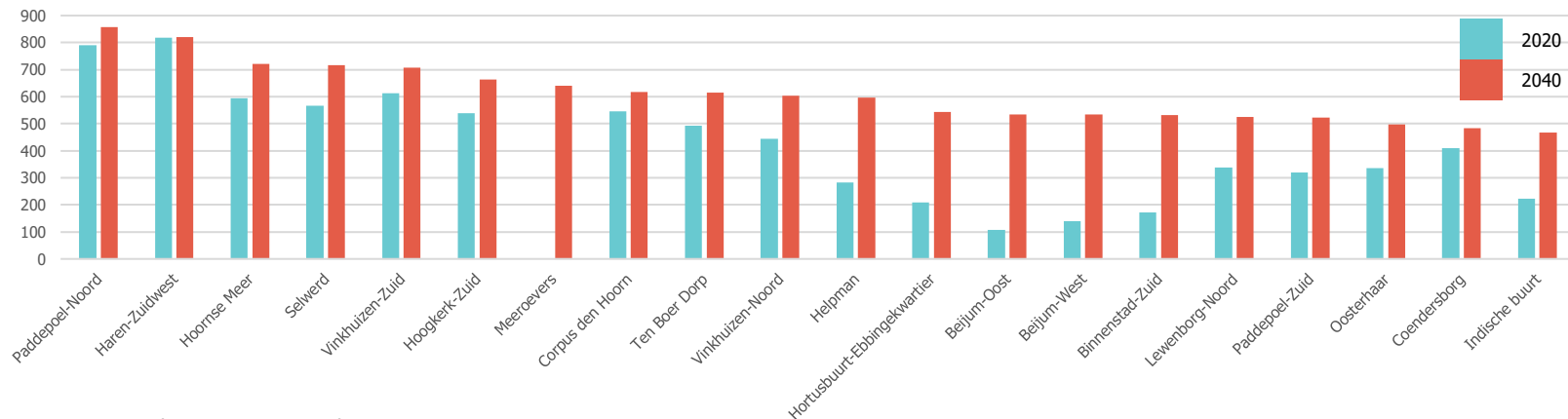
DOELGROEP 75+ EN 85+

Grote groepen

De dorpse gebieden (Haren, Ten Boer, Hoogkerk), maar ook de stadse uitbreidingswijken (Corpus den Hoorn, Paddepoel, Vinkhuizen, en Selwerd) zullen de komende decennia de grootste groep ouderen kennen. Dit gaat met name om de groep 75+. Er zijn ook buurten die tot op heden niet op de radar staan als buurten waar vergrijzing

speelt, dit zal in 2040 in ieder geval in Meerstad, Beijum, Binnenstad Zuid en Hortusbuurt/Ebbingekwartier anders zijn. In deze buurten is een grote groei te zien tussen 2020 en 2040.

Eenzelfde patroon (absolute en relatieve groei) is te herkennen in de groep 85+, deze groeit van 2020-2040 van ruim 4.000 inwoners naar ruim 7.000 inwoners. Voor specifiekere informatie staan in de bijlages tabellen waarin voor elke buurt per doelgroep absolute en relatieve getallen worden weergegeven.

Groei van ouderen 75+ per CBS buurt, Prognose 2020 OIS Groningen

CONCLUSIE DEMOGRAFIE

Dubbele vergrijzing - de groep groeit

In grote delen van Groningen is nu al sprake van vergrijzing. In de toekomst zal dit toenemen. In vrijwel alle buurten zullen er meer 65+ inwoners zijn. In tegenstelling tot de huidige vergrijzing, waar een groot deel van de ouderen relatief 'jonge ouderen' zijn, zal in de toekomst (2040) dit anders zijn. De grootste groei van de groep ouderen zit in de categorie 75+ en ouder. Dit houdt in dat de groep qua grootte groeit, maar het aandeel (zeer oude) ouderen hierbinnen ook groeit.

Hiernaast blijkt ook dat deze trends nagenoeg stadsbreed plaatsvinden. Uiteraard zijn er lokale verschillen te herkennen, maar in het algemeen is te zeggen dat deze twee bewegingen: grotere groep ouderen die bestaat uit gemiddeld oudere bewoners, overal wordt ervaren.

Langer thuis wonen – nieuwe vraag

In tegenstelling tot het verleden, waar ouderen gingen verhuizen naar een bejaardentehuis, blijven zij nu vaak langer thuis wonen. Zij willen dit ook graag en worden

hierbij ook gesteund en gemotiveerd om dit te doen.

Dit gegeven, gekoppeld met de groei van de doelgroep, zorgt ervoor dat de vergrijzing zich niet zal concentreren in enkele buurten maar overal ervaren zal worden. Delen van de stad die nu nog geen grote ouderenpopulatie hebben zullen hun aanbod (diensten en wonen) hier op aan moeten passen.

Van 65+ naar 75+ naar 85+

De 65+er van nu zal in de toekomst nog steeds aanwezig zijn, vitaal en actief. Tegelijkertijd zie je dat de gemiddelde leeftijd van de ouderen toeneemt. De groep 75+ neemt sneller toe. Dit betekent ook dat ons beeld van 'de senior' bijgesteld zal moeten worden. De groep die (zeer) oud is die wel aanspraak zal maken op zorg en andere voorzieningen is de snelst groeiende groep. Wetende dat de kwetsbaarheid van mensen naarmate de leeftijd toeneemt betekent dit dat er hernieuwde aandacht voor de groep 75+ en 85+ zal moeten zijn. De vraag is of het huidige aanbod en beleid aansluit bij deze veranderende vraag.

We zijn op tijd – maar urgentie is voelbaar

Vanuit de demografie is onomstotelijk bewezen dat de vergrijzing sterk zal toenemen. Bovenstaande conclusies ondersteunen dit, de woonzorganalyse en de ervaringen in de wijken onderstrepen dit ook. Dit betekent dat de situatie zal veranderen en dat het huidige aanbod voor deze doelgroep niet afdoende zal zijn. De mate van vergrijzing zal in de komende jaren steeds rapper toenemen, het verschil tussen 2020 en 2040 is groot. En daar komt bij dat ouderen nog vaker en langer dan nu het geval is thuis zullen blijven wonen. Het moment om beleid te vormen, ambities uit te spreken en maatregelen te treffen is nu. De grootste aanbeveling vanuit de demografie is dus om de komende trend niet te onderschatten en vooral op de inhoudelijke thema's die in de rest van deze notitie staan door te pakken en stappen te zetten.

WOONSTIJLEN OUDEREN

De ene oudere is de andere niet. Niet alleen in leeftijd is er een grote diversiteit binnen de doelgroep, maar ook als het gaat om voorkeuren in hoe ouderen leven en in de mate van zorggebruik.

Companen heeft voor de gemeente Groningen een woonzorganalyse uitgevoerd. Hierin hebben zij de ouderen in de gemeente Groningen enerzijds ingedeeld naar zorggebruik op basis van het zorgtredenmodel van de NZa. Daarnaast hebben zij de ouderen in Groningen onderverdeeld in woonstijlen. Deze woonstijlen geven o.a. inzicht in de financiële situatie van deze groep, hoe zij in het leven staan, het opleidingsniveau en voorkeuren

met betrekking tot hobby's, vrijetijdsbesteding en vakantie. Hierna wordt eerst een toelichting gegeven op beide indelingen (onderverdeling in zorgtredes en onderverdeling in woonstijlen). Daarna wordt aangegeven hoe deze informatie gebruikt kan worden en wat er nog aan informatie ontbreekt om uitspraken te doen over het aanbod voor ouderen.

In onderstaande figuur zijn de negen dominante woonstijlen onder de huidige en toekomstige generaties ouderen (50+) weergegeven. De indeling naar woonstijlen is gebaseerd op analyses van feitelijke en subjectieve informatie (CBS-

microdata, het woon en sociologisch onderzoek naar generaties en waardepatronen) ten aanzien van het inkomen, leeftijd, huishoudenssamenstelling, stedelijkheid, opleiding en vermogen. In welke groep iemand is ingedeeld, is onder meer afhankelijk van het geboortjaar (generatie) en de financiële positie (Companen, 2021).

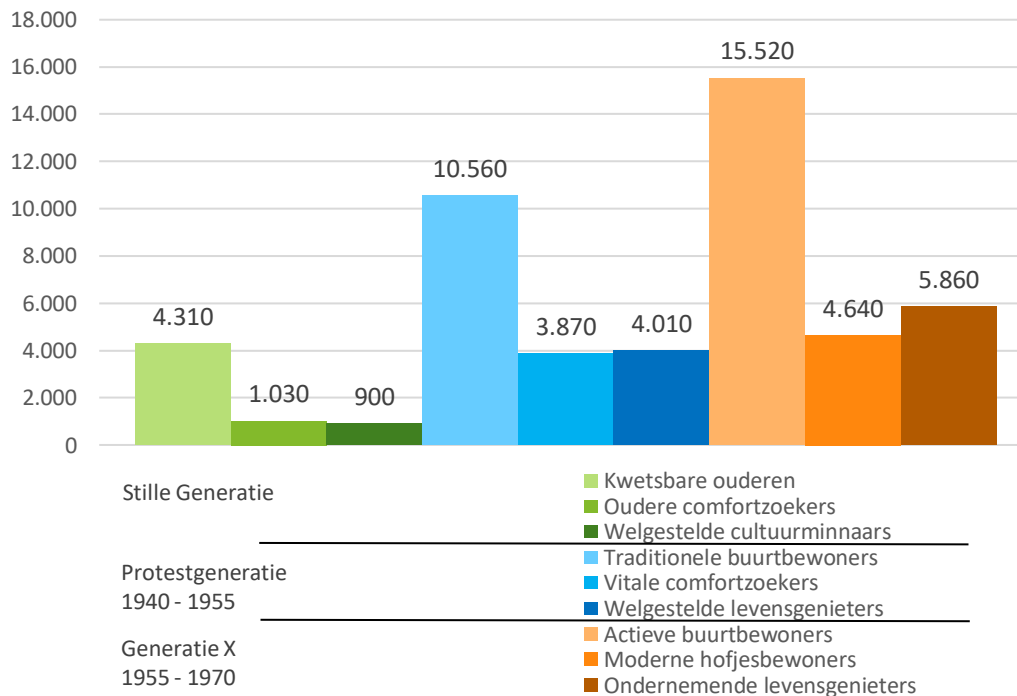
	Lagere financiële positie	Middel financiële positie	Hoge financiële positie
Stille Generatie (1940 e.o.)	Kwetsbare Ouderen	Oudere comfortzoekers	Welgestelde cultuurminnaars
Protestgeneratie (1940-1955)	Traditionele buurtbewoners	Vitale comfortzoekers	Welgestelde levensgenieters
Generatie X (1955-1970)	Actieve buurtbewoners	Moderne hofjesbewoners	Ondernemende levensgenieters

Indeling van woonstijlen naar generatie (geboortjaar) en financiële positie (Bron: Companen)

WOONSTIJLEN OUDEREN

De figuur hiernaast laat zien hoe groot elk van de groepen is in de gemeente Groningen. In de huidige groep 50+ers in Groningen zijn de groepen Actieve Buurtbewoners en de Traditionele Buurtbewoners in de grootste getalen aanwezig. Dit zijn groepen met een relatief lage financiële positie, net als de groep Kwetsbare Ouderen uit de generatie erboven. Tussen de generaties zien we eenzelfde verdeling in inkomensgroepen. In vergelijking tot Nederland zien we dat het aandeel Groningse ouderen met een lage financiële positie relatief hoog is. De groep met een lagere financiële positie is naar verhouding veel groter, en zal in de toekomst ook een groter aandeel van de 65-plusbevolking innemen. Een beschrijving van de kenmerken van elke woonstijl is te vinden in de woonzorganalyse van Companen. Hierin worden per woonstijl de volgende drie pijlers beschreven:

1. waardeoriëntatie & betrokkenheid;
2. vrije tijd & consumptie;
3. verhuishwens, woonsituatie en woonwensen (Companen, 2021).

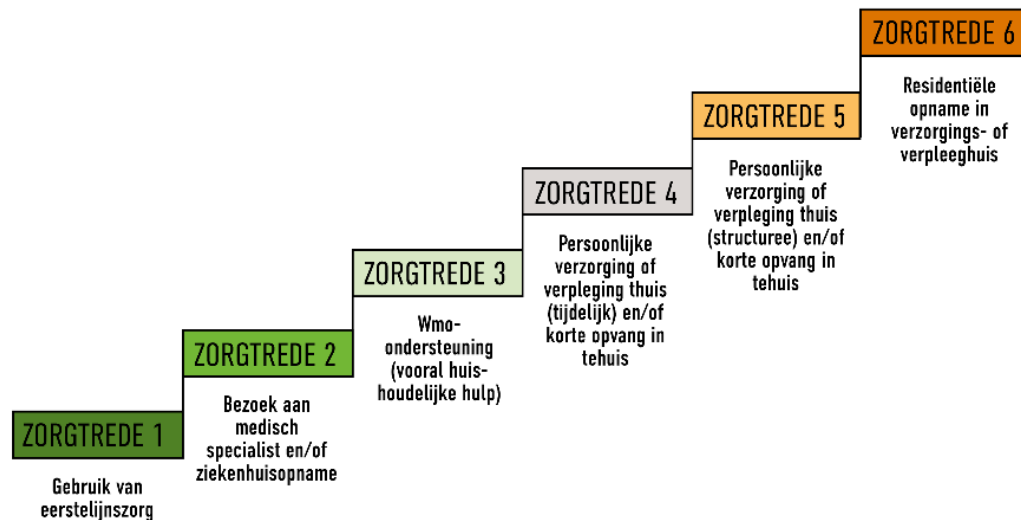

Verdeling woonstijlen onder 50+huishoudens in de gemeente Groningen (Bron: Companen 2021)

ZORGGEBRUIK

Het zorgtredenmodel van de Nederlandse Zorgautoriteit bevat zes treden. Alle Nederlandse ouderen (65+) zijn ingedeeld in één van deze treden op basis van de aard en mate van hun zorggebruik. De indeling van ouderen naar zorgtreden gebeurt op basis van de zwaarste zorgvorm die ouderen in het afgelopen half jaar ontvingen. Ter voorbeeld: in zorgtrede 4 en 5 kunnen mensen óók gebruik maken van huishoudelijke hulp vanuit de Wmo:

- Vitale ouderen zitten in zorgtrede 1. Zij wonen zelfstandig thuis en gaan slechts af en toe naar de huisarts of de apotheek voor medicatie.
- Zorgtrede 2 omvat zelfstandig thuiswonende ouderen die gebruik maken van medisch-specialistische zorg vanwege een acute zorgvraag, chronische ziekte of specialistische geestelijke gezondheidszorg.
- In zorgtrede 3 vallen ouderen die gebruik maken van Wmo-zorg en daarmee een lichte mate van afhankelijkheid van zorg of ondersteuning hebben. Deze zorg betreft hulpmiddelen, voorzieningen, huishoudelijke hulp of andere zorg waarvoor een eigen bijdrage verschuldigd is (Companen, 2021)

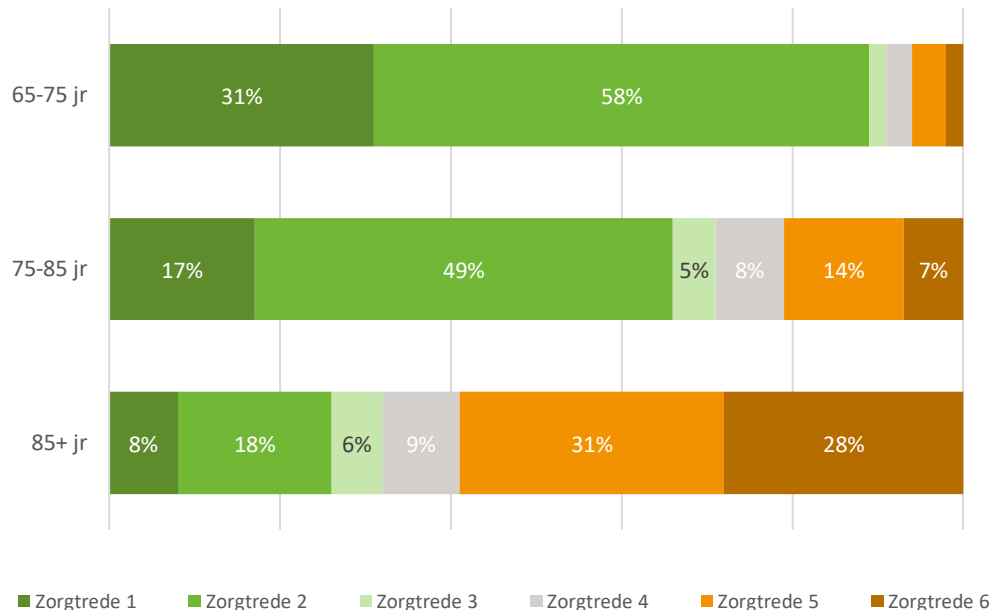

Schematische weergave zorgtredenmodel Nza (Bron: Companen)

ZORGGEBRUIK

- Bij zorgtrede 4 maakte de oudere tijdens de afgelopen zes maanden tijdelijk (niet meer dan 3 maanden) gebruik van professionele zorg: persoonlijke verzorging en wijkverpleging uit de Zvw of mpt/pgb uit de Wlz, of revalidatiezorg, eerstelijnsverblijf of Wmo-verblijf of andere Wmo-zorg die in 2015 uit de AWBZ is overgeheveld. Deze groep ouderen kan ook nog steeds gebruik maken van huishoudelijke hulp uit de Wmo.
- In zorgtrede 5 maakt de oudere structureel (langer dan 3 maanden) gebruik van de zorg die net onder zorgtrede 4 is beschreven. Deze groep ouderen kan ook nog steeds gebruik maken van huishoudelijke hulp (Wmo).
- In zorgtrede 6 zitten ouderen die zijn opgenomen in een intramurale instelling of die een 'Volledig Pakket Thuis (VPT)' ontvangen via de Wlz (Companen, 2021)

Companen heeft de zorgvraag van ouderen naar zorgtrede voor de gemeente Groningen berekend (voor de gehele gemeente en per wijk). Deze gegevens zijn te vinden in de woonzorganalyse van Companen.

Verdeling zorgvraag in zorgreden, naar leeftijd (Bron: Nza, Monitor Zorg voor ouderen (2018))

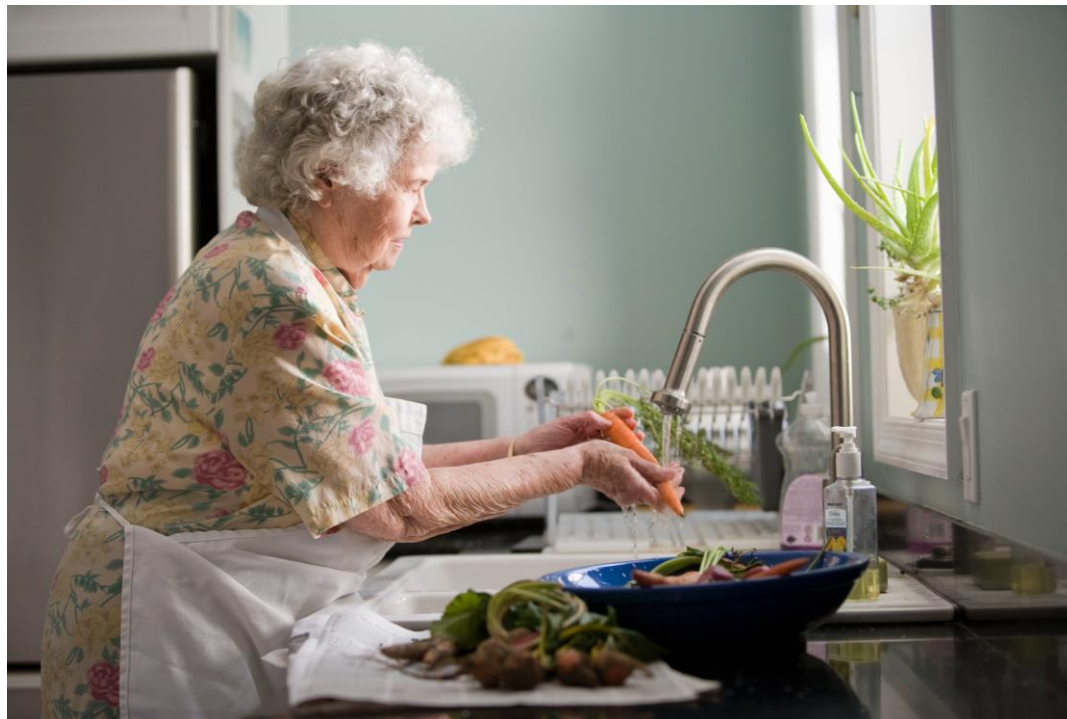
WMO GEBRUIK

Door de vergrijzing zal het beroep op de Wmo ook steeds verder toenemen. Ook de verwachting dat ouderen in de toekomst nog langer thuis zullen (moeten) blijven wonen draagt hier aan bij (mede omdat het intramurale zorgsysteem de groeiende groep ouderen in de toekomst niet aankan o.a. door krapte op de arbeidsmarkt en het systeem financieel onder druk staat). Aan de andere kant krijgen we in de toekomst ook te maken met een andere groep ouderen, die meer gewend is om zelf haar zaakjes te regelen en minder snel geneigd is om bij de overheid aan te kloppen. Waarbij er ook dan uiteraard altijd een groep blijft die aangewezen is op ondersteuning vanuit de overheid. De mentaliteit van de oudere van de toekomst zal dus enerzijds veranderen, maar ook de verwachtingen die je als overheid schept hebben hier invloed op. Meer ouderen met een zwaardere zorgvraag zullen in de toekomst dus thuis wonen. Nog meer dan nu zijn daarbij goede sociale structuren en voorzieningen, een goede toegankelijke openbare ruimte, welzijnsvoorzieningen, een sociaal netwerk en inzet van techniek essentieel om deze groep voldoende kwaliteit te bieden.

CONCLUSIE WOONSTIJLEN EN ZORGGEBRUIK

Wat we zien is dat de doelgroep ouderen op basis van diverse uitgangspunten is in te delen. We kunnen kijken naar woonstijlen, maar dit zegt in mindere mate iets over de ondersteuningsbehoeften en sociale behoeften (bijvoorbeeld behoefte aan contact) van ouderen. Daarnaast ontbreekt ook het kijken naar de talenten van ouderen, wat ze te bieden hebben aan de samenleving. Ook het kijken naar zorggebruik geeft hier onvoldoende inzicht in. Wel is het in de meeste gevallen zo dat naarmate de zwaarte van de (medische) zorgvraag toeneemt, ook de ondersteuningsbehoefte toeneemt. Om te bepalen waar we als gemeente op in willen zetten wil je eerst per wijk het zorggebruik in beeld hebben. Hoe groter het aandeel ouderen in een hogere zorgtrede hoe groter de ondersteuningsbehoefte. Om vervolgens richting te geven in WAT je voor de doelgroep ouderen als gemeente per wijk zou moeten organiseren/faciliteren kun je kijken naar de woonstijlen. De woonstijlen geven inzicht in waarden, leefstijlen, vrijetijdsbesteding, etc. Uiteraard wonen in elke wijk ouderen uit alle verschillende woonstijlen, maar zal de dominante woonstijl per wijk verschillen. Dit beeld kan helpen om een evenwichtiger aanbod te realiseren.

3

WAT SPEELT ER

INPUT, AANDACHTSPUNTEN, THEMA'S EN
INSPIRERENDE VOORBEELDEN

WAT SPEELT ER IN GRONINGEN

Via de gebiedsteams is er uit verschillende bronnen input binnen gekomen. Dit heeft geresulteerd in een weelde aan informatie: veel specifieke aandachtspunten, belangrijke overkoepelende thema's, en meerdere inspirerende voorbeelden van best practices. In dit hoofdstuk wordt van alle informatie de belangrijkste aandachtspunten en overkoepelende thema's en programma's toegelicht.

Om een eerste inzicht te krijgen over wat er speelt in de wijken en dorpen van Groningen op het gebied van ouderen hebben we gekeken, wat speelt er, wat zien we gebeuren, welke signalen vangen we op, wat gaat goed en wat heeft aandacht nodig? Wat zijn inspirerende voorbeelden? Etc.

Deze input is geordend en daaruit zijn een aantal aandachtspunten verzameld. Op de volgende pagina's worden deze beschreven. Alsook een aantal overkoepelende thema's en wat de inspirerende voorbeelden ons vertellen.

WAT SPEELT ER - AANDACHTSPUNTEN

Op basis van aangeleverde informatie uit de wijken en dorpen zijn onderstaande aandachtspunten ten opzichte van de potentiële opgaven (vitaal, ertoe doen, zorg- en ondersteuning) naar voren gekomen.

Vitaal

- een overzichtelijk beweegaanbod voor ouderen realiseren, daarbij zicht krijgen op het aanbod valpreventie of specifiek beweegaanbod gericht op kwetsbare ouderen of ouderen met dementie;
- het aanjagen van de inzet van e-health (en domotica) in de wijken: er zijn een paar mooie voorbeelden zoals De Slimotheek in De Wijert;
- aanbod en informatievoorziening op vlak van bewegen, sport, valpreventie en voeding specifiek richten op ouderen;
- kansen benutten in aanbod bewegen, sport, kunst & cultuur, onderdeel van gereedschapskist voor partijen in de wijk;
- inzetten op optimale samenhang en afstemming activiteiten in de wijken en dorpen: programmering, coördinatie en een focus op preventief werken, langer zelfstandig wonen, hulp voor elkaar, etc.;

Ertoe doen

- “niet over ouderen praten, maar mét!;”
- er zijn actieve ouderen (belangen)organisaties in de wijken, maar dat geldt niet voor elke wijk;
- er is veel talent onder ouderen, het benutten hiervan is een kans, maar het is een uitdaging om voldoende vrijwilligers te vinden om dit te begeleiden;
- het preventief vergroten van het welzijn/welbevinden van ouderen voorkomt eenzaamheid;
- het koppelen van verschillende groepen inwoners aan elkaar koppelen werkt, bijvoorbeeld jongeren en ouderen, maar ook vitale oudere aan kwetsbare ouderen;
- het inzetten op de eigen regie, heeft een kader a.d.h.v. de werkwijze Positieve Gezondheid.

Zorg- en ondersteuning

- aandacht voor mantelzorgers en hen ondersteunen blijft van groot belang: voortdurend de vraag stellen of de mantelzorgondersteuning aansluit bij de vraag. Dit geldt ook voor lotgenotencontact of specifieke

bijeenkomsten zoals een alzheimer café;

- met het oog op langer thuis wonen is het essentieel om zicht te hebben en houden op al het aanbod waar een preventieve werking vanuit gaat, daarbij is het verzamelen van informatie en ontwikkelen van kennis belangrijk;
- samenwerkingsketen in wijk/dorp is punt van aandacht, daar wordt aan gewerkt in de verschillende gebieden. De betrokkenheid van veel aanbieders en organisaties maakt het soms complex. In Haren wordt daar nu aan gewerkt;
- het thema veiligheidsbeleving vraagt om meer aandacht: Subjectieve veiligheid is veel negatiever dan objectieve; hoe ouder mensen zijn hoe onveilig ze voelen;
- ouderen willen graag in de eigen wijk of het eigen dorp blijven wonen i.v.m. sociaal netwerk en vertrouwde omgeving, passend aanbod wonen ontbreekt: bijv. levensloopbestendig, nieuwe (experimentele) woonvormen;

WAT SPEELT ER - AANDACHTSPUNTEN

- zorgorganisaties stellen zich steeds meer open voor de wijk. Er is afstemming nodig om dit zich goed te laten verhouden tot het bestaande aanbod en de accommodaties;
- benut de bestaande structuren, zoals die van de wijkteams en die van de huisartsen: steeds meer huisartsen hebben een geriatrisch verpleegkundige of welzijnswerker in dienst;
- er is veel behoefte aan plekken voor ontmoeting, activiteiten en voorliggende voorzieningen (dagbesteding niet geïndiceerd); buurthuizen, huiskamers in wijken. Maak zoveel mogelijk gebruik van bestaande initiatieven in de wijk of het dorp;
- meer aandacht voor spiritualiteit, zingeving, rouwverwerking (Positieve Gezondheid). In samenwerking met o.a. Humanitas;
- inzetten op verbeteren fysieke omgeving/toegankelijkheid. Bereikbaarheid binnen de eigen wijk; van woning tot voorzieningen: vriendelijk ontvangst en toegankelijk gebouw;
- ingrepen in de fysieke leefomgeving ter bevordering van mobiliteit en het versterken van de sociale cohesie en gezondheidswinst: toevoegen van groen,

bankjes, beweegplekken, kunst en het verhogen van het onderhoudsniveau in buurten en dorpen;

- inzet op specifieke kennis over ouderen en dit borgen in de wijken/dorpen. Bijvoorbeeld ouderenwerkers in wijken of ouderenadviseurs/consulenten, maar ook specifieke sportbegeleiding voor ouderen of ouderen met dementie.

Overzicht & coördinatie

- hoe kunnen we binnen het inclusieve beleid aandacht geven aan ouderen (hiervoor is menskracht nodig) en hierop een aanpak ontwikkelen;
- binnen verschillende organisaties aandacht voor medewerkers die het thema ouderen oppakken (organisatie en coördinatie), bijvoorbeeld een specifieke ouderenwerker bij WIJ;
- verbinding leggen met het ontwikkelen van de visie op de sociale basis, o.a. de accommodaties en bewonersverenigingen, hier komen ook behoeften naar voren die betrekking hebben op de ouderen.
- in de dorpen is veel informeel aanbod, fijnmaziger,

dichter bij de mensen, maar voorzieningen (be)houden is lastig;

- Zicht ontwikkelen op de groep ouderen (de mens achter de cijfers) en haar diversiteit, bijv. behoeften, culturele achtergrond, inkomens e.a. maar ook de verschillen per wijk in beeld;
- mobiliteit, openbaar vervoer voorzieningen is een aandachtspunt, collectieve vervoersoplossingen zoals buurttaxi, welmobiel zijn er al, en kunnen verder worden uitgebreid;
- toename ouderen met migratie achtergrond of LHBTI+ ouderen. Aandacht voor de behoeften van de verschillende doelgroepen binnen de groep ouderen.

WAT SPEELT ER – THEMA'S

Naast de aandachtspunten die naar voren zijn gekomen uit de gesprekken en de aangeleverde input zijn er een aantal grote overkoepelende thema's dat extra aandacht verdient vanwege hun integraliteit en complexiteit en waar vanuit de gemeente Groningen ook al extra aandacht voor is in verschillende vormen (programma's, netwerken, onderzoeken, allianties). Met de toekomstige inzet gericht op ouderen zal hierbij aansluiting gezocht moeten worden.

Eenzaamheid

Een grote maatschappelijke opgave is eenzaamheid. Hier is ook een landelijke aanpak voor genaamd: Een tegen Eenzaamheid, met een lokaal programma [Eensamen050](#). Eensamen050 is een stedelijk netwerk van verschillende partijen (welzijn, zorg, politiek, kerken, gemeente, kennisinstellingen, vrijwilligersorganisaties én bewoners) die de krachten bundelen rond de aanpak van eenzaamheid in Groningen. We willen als gemeente met de aanpak van eenzaamheid vooral inzetten op preventie, signaleren en lichtere interventies. We richten ons daarbij niet op een specifieke doelgroep maar op iedereen, van jong tot oud.

Dementie

Het aantal mensen met dementie is door de vergrijzing

bijna verzesvoudigd. Van 50.000 in 1950 tot 290.000 nu. Het aantal zal in de toekomst explosief stijgen naar meer dan een half miljoen in 2040. Tot 2050 zal het aantal mensen met dementie verder oplopen naar ruim 620.000. Dementie is de volksziekte met de hoogste ziektelast voor de patiënt en zijn omgeving. Eenzelfde trend is ook op lokaal niveau in Groningen te zien. In 2018 waren er 2.780 personen met dementie woonachtig in de gemeente Groningen. De verwachting is dat dit in 2040 5.340 mensen zullen zijn. Nagenoeg een verdubbeling (bron: Netwerk Dementie Groningen, 2021). Provincie breed is er onderzoek/advies gaande, hiervoor ligt een concept voorstel waar dit in grote lijnen ook uit wordt geconcludeerd. Versterking samenwerking en afstemming beleid ontbreekt.

Ouderenmishandeling

Mishandeling van ouderen of profiteren van ouderen op financieel vlak is een groot probleem. Er is hiervoor een lokale [alliantie Groningen](#), maar het probleem is veel groter dan aan het oppervlak zichtbaar is en ook lastig aan te pakken. Organisaties als Humanitas hebben daar zicht op door hun projecten. Bijvoorbeeld via het project Thuisadministratie helpen ze mensen van alle leeftijden, waaronder ook ouderen. Ook de buurtzorg en andere organisaties die bij mensen achter de deur komen hebben

daarmee te maken. Het is een complex probleem, vooral ook als het gaat om financieel misbruik.

Mobiliteit

In het raadsvoorstel Mobiliteitsvisie 'Groningen Goed op Weg, naar een leefbare, schone en gezonde gemeente' (12 november 2021) hebben we het volgende aangegeven: 'Wij vinden het belangrijk dat voor de minder zelfredzame reizigers afdoende aanbod is aan kleinschalig vraagafhankelijk vervoer. Met de hubtaxi hebben we zo'n systeem in handen en Wmo vervoer is al ondergebracht bij Publiek Vervoer. In diverse wijken en dorpen draaien eigen initiatieven zoals de Buurttaxi Selwerd, Stichting ouderenvervoer Haren, Vinkmobiel, Heerdmobiel, Loodsmobiel en De Buurtvlinder. Of er worden op dit moment initiatieven genomen zoals de Welmobiel. Het draagt bij aan vrijheid in mobiliteit voor iedereen en aan de sociale interactie in wijken. En dit soort initiatieven kunnen helpen om regulier OV en Publiek Vervoer efficiënter te laten functioneren en zo naar de toekomst betaalbaar te houden. We faciliteren deze initiatieven dus graag, zowel in begeleiding als financieel. In 2022 komt er een voorstel met de mogelijkheden om dit meer structureel te ondersteunen'.

CONCLUSIES - AANDACHTSPUNTEN

Naar aanleiding van de genoemde aandachtspunten, punten waarop inzet gewenst is en overkoepelende thema's zijn er een aantal conclusies te trekken. Belangrijkste is dat ouderen binnen het huidige inclusieve beleid minder zichtbaar zijn en er onvoldoende een beeld kan worden gevormd van deze grote groep Groningers en hun diversiteit. Gebiedsgericht werken kan daarbij helpen. Doorgaans willen zij zo lang mogelijk eigen regie voeren op hun leven en het gevoel krijgen gewoon mee te doen. Wat daarvoor nodig is om dat te bereiken benoemen we hier in de conclusies.

Dialogo

Er wordt nog te weinig mét ouderen gepraat in plaats van over. In Groningen zijn organisaties, verenigingen, ouderenbonden etc. waarin ouderen goed vertegenwoordigd zijn (zoals bijvoorbeeld in Haren), zij kunnen als sparringpartner en ervaringsdeskundige veel betekenen in de nadere uitwerking en juiste agendering van de belangrijke thema's en opgaven rondom ouderen. Ook zijn er wijken waar nu nog

weinig ouderen wonen, maar waar dit in de toekomst wel het geval zal zijn. Ook daar moeten we op anticiperen en het aanbod en programma samen met ouderen ontwikkelen. Om dit te kunnen doen is wel overzicht gewenst van het huidige aanbod, dat is nu nog niet aanwezig.

Netwerk en voorzieningen

Ouderen willen het liefst zo lang mogelijk in hun eigen huis blijven wonen in hun vertrouwde omgeving. Om langer thuis te kunnen blijven wonen is een sterk sociaal netwerk nodig en bijbehorende voorzieningen;

- sterk netwerk zorgt voor het uitstellen van formele zorg;
- gezondheidswaardering (positieve gezondheid) ligt veel hoger bij een sterk netwerk.

Hierbij speelt ontmoeting en lage drempels voor ontmoeting een grote rol, waarbij het gaat om activiteiten en samen komen, maar ook helpen met de vaardigheden om een sociaal netwerk op te bouwen. Belangrijk hierbij is dat activiteiten aansluiten bij de behoeften en leefstijlen van ouderen (denk aan aanbod

om te bewegen, kunst en cultuur). Ook voorzieningen spelen hierin een belangrijke rol zoals de supermarkt, apotheek, wijkcentrum, beweegtuintje en huisarts (op loopafstand of bereikbaar door middel van goede en betaalbare vervoersvoorzieningen).

Toegankelijke woonomgeving

Bij het langer zelfstandig wonen gaat het ook over hoe ouderen wonen en de inrichting van hun directe woonomgeving. Veilige, goed toegankelijke loop- en fietsroutes naar belangrijke voorzieningen met voldoende rustpunten zijn hierbij essentieel. Hierbij speelt ook de inrichting van de buitenruimte een belangrijke rol voor ouderen om anderen te ontmoeten en samen te zijn.

Wat verder opvalt is dat in de dorpen een sterker sociaal netwerk is, maar naast het dorps huis vaak minder voorzieningen, wat het ouder worden in de dorpen kwetsbaar maakt. De wijken daarentegen hebben wellicht meer voorzieningen, maar daar ontbreekt vaak een sterker sociaal netwerk.

CONCLUSIES - AANDACHTSPUNTEN

Gerichter aanbod

Er is geen specifiek ouderenbeleid in Groningen, maar een inclusief beleid omdat we werken aan een ongedeelde stad. In sommige gevallen is gericht aanbod wel van belang. Ouderen voelen zich niet altijd aangetrokken door aanbod voor een breder doelgroep. Hierdoor maken ze minder gebruik van dit aanbod, terwijl het juist voor deze groep in het kader van thema's als (preventie, vitaliteit en eenzaamheid) het ontzettend waardevol en belangrijk is dat ze wel meedoen. Denk aan beweegprogramma's voor ouderen. Maar ook specifiek aanbod voor ouderen met dementie. Ook binnen organisaties ontbreken opbouwwerkers of consulenten met extra kennis over ouderen en wat voor hen belangrijk is. Bij de grotere leeftijd overstijgende thema's zoals eenzaamheid en mobiliteit komt dit ook terug. Hiervoor zijn actieprogramma's, allianties, mobiliteitsvisies e.a. maar het deel specifiek voor ouderen valt weg in het grotere geheel.

Vrijwilligers

Het belang van vrijwilligers is groot, voor steun van ouderen uit de wijk én aan ouderen in de wijk.

Bijvoorbeeld bij het klussen, hand- en spandiensten, tuinonderhoud, doktersbezoek. Het zijn kleine handelingen, maar met een groot effect. Ook studenten zouden een rol kunnen spelen. Daar is een sterk vrijwilligersnetwerk voor nodig. Ook binnen het vrijwilligerswerk kun je je specifiek richten op de inzet van ouderen in het vrijwilligerswerk. Er zijn ook bewonersinitiatieven gericht op ouderen.

Mantelzorgers

Mantelzorgers zijn een van de belangrijkste schakels en onmisbaar bij het langer zelfstandig thuis wonen. Het aantal mantelzorgers per zorgvrager komt naar verwachting onder druk te staan, het is belangrijk om binnen het Mantelzorgbeleid hierop te anticiperen.

Inzet op preventie

Inzet op preventie is een belangrijke pijler om de kosten van de ouderenzorg en druk op de zorg enigszins te beperken. Daarnaast betekent preventie meer vitale en kwalitatief betere levensjaren voor ouderen. Niet overal is voldoende aanbod en voorlichting over thema's als gezondheid, voeding, e-health, leefstijlontwikkeling en domotica. Richting de

toekomst zal techniek zoals e-health en domotica een steeds belangrijkere rol gaan spelen, maar ook nu is op dit gebied nog veel meer te winnen.

Overig:

- rol huisartsen wordt onder de aandachtspunten gemist. In veel gevallen is dat de persoon die het eerst contact heeft met ouderen. Er zijn voorbeelden van huisartsen die een geriatrisch praktijkondersteuner hebben. Ook welzijn op recept blijkt voor ouderen een werkzame interventie bij huisartsenpraktijken;
- de aandachtspunten die naar voren komen in deze quickscan hebben veel raakvlakken met de woonzorgvisie, deze wordt nu apart opgesteld waarvoor ook een woonzorganalyse is gemaakt. De koppeling tussen de woonzorgvisie en de andere thema's moet goed bewaakt worden. We moeten kijken waar raakvlakken en koppelkansen liggen en waar onderwerpen gezamenlijk opgepakt kunnen worden.

CONCLUSIES - INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In bijlage 1 van dit document is een aantal inspirerende voorbeelden opgesomd van activiteiten. Dit is een kleine greep uit het aanbod. Het geeft een beeld van de diversiteit, creativiteit en zorgvuldigheid hoe met deze doelgroep en anderen om wordt gegaan. N.a.v. deze voorbeelden en eerder genoemde aandachtspunten zijn er een aantal conclusies te trekken die aanvullend zijn op de voorgaande conclusies.

Dorpen versus wijken

Opvallend is dat er in de dorpen een fijnmazigere structuur is aan voorzieningen en activiteiten, dichtbij de mensen, divers aanbod, sterke netwerken voor ouderen, maar wel een constante zorg om deze voorzieningen overeind te houden. Daarnaast zie je bijvoorbeeld in de dorpen van de voormalige gemeente Ten Boer dat bewoners met name in hun eigen dorp blijven en niet gaan shoppen, dus voorzieningen dichtbij en in een bekende omgeving zijn erg belangrijk. De dorpen binnen de gemeente zouden als voorbeeld kunnen dienen voor de wijken van de stad Groningen, er valt van te leren.

Aanbod afstemmen

Een ander opvallende conclusie uit de inspirerende

voorbeelden is dat het aanbod zo verschilt en er geen rode draad lijkt te zitten in wat je waar aanbiedt voor ouderen. Deze conclusie is niet 100% hard te maken met deze quickscan omdat dit met name kwalitatief van aard is en geen totale inventarisatie van het aanbod betrof. Met het oog op de dubbele vergrijzing en het toenemend aantal 'grijze wijken', is deze afstemming van aanbod in relatie tot de samenstelling van ouderen in de wijk de moeite waard om verder te onderzoeken.

Achter de voordeur

Humanitas komt veel naar voren uit de voorbeelden, zij hebben een belangrijke rol en komen met name achter de voordeur d.m.v. diverse projecten die zijn doen op het gebied van eenzaamheid, administratieve ondersteuning, hulp/klussen, diensten etc. Dit geldt ook voor verschillende seniorenverenigingen. Dit zijn waardevolle organisaties voor veel vraagstukken rondom ouderen. De positie, kennis, rol en inzet die hier aanwezig is zou nog beter benut kunnen worden.

Overig

Een aantal andere conclusies dat naar voren komt uit de inspirerende voorbeelden zijn:

- kansen die binnen de wijkvernieuwing naar voren komen benutten. Binnen wijkvernieuwing wordt intensief gekeken naar thema's zoals openbare ruimte, woningbehoefte, aanwezig aanbod en sociale vraagstukken die spelen. Daaronder vallen ook thema's als eenzaamheid, ontmoeten, mee doen. Dat zijn ook onderwerpen waar ouderen mee worstelen. Binnen de wijkvernieuwing en de lopende programma's is het essentieel om projectleiders, aanjagers, verbinders op deze thema's te hebben die daarvoor de kar trekken;
- ook voor de gebieden die aanspraak kunnen maken op de NPG gelden (Nationaal Programma Groningen) liggen kansen om meer aanbod te realiseren gericht op ouderen. Dit zijn onder andere Ten Boer en de omliggende kleinere dorpen, maar dat geldt ook voor Beijum en Lewenborg.

4

AANBEVELINGEN

UITVOERINGSPROGRAMMA EN
INHOUDELIJKE THEMA'S

AANBEVELINGEN

Demografie, woonstijlen en zorggebruik

De woonzorgvisie en woonzorganalyse van Companen geven meer informatie over de woonvraag per wijk en geeft een verdieping op de demografische analyse die in dit document is opgenomen. Gebruik deze verdiepingsslag om te kijken waar koppelkansen en raakvlakken liggen met betrekking tot het invullen van het overige aanbod voor ouderen. De demografische prognose per wijk maakt ook inzichtelijk in welke wijken nu nog weinig ouderen wonen, maar waar dat in de toekomst wel zo zal zijn. Om voor elke wijk een aanbod te realiseren dat zo goed mogelijk aansluit bij de behoefte van haar oudere inwoners is daarnaast het advies om de volgende stappen uit te voeren:

- Stap 1: Companen heeft per wijk in beeld gebracht hoeveel ouderen in de verschillende zorgtredes vallen (relatief). Dit geeft per wijk inzicht in het aandeel ouderen dat zichzelf prima weet te redden en vrij vitaal is en het aandeel ouderen dat een grotere zorgvraag heeft en daarmee in de meeste gevallen ook een grotere ondersteuningsbehoefte. Door dit relatief te doen breng je ook de onderlinge verschillen per wijk goed in beeld en weet je waar meer inzet wenselijk is.

- Stap 2: kijk hierna samen met de ouderen in de wijk welke woonstijlen in de wijk voorkomen en hoe de verhoudingen zijn. Dit zegt iets over de type bewoners en waar hun behoeften liggen. Inzicht hierin kan helpen om het aanbod aan ondersteuning en activiteiten beter af te stemmen en aan te laten sluiten op de behoeften van ouderen in de wijk.

Ook is het wenselijk om (periodiek) de Groninger prognose en de uitkomsten hiervan voor de doelgroep ouderen tegen het licht te houden en ook te delen met de betrokken professionals. Het delen van niet alleen ervaringen maar ook eenduidige cijfers ondersteunt de urgentie. Dit helpt met onderbouwing voor eigen beleid en het geven van goed onderbouwde signalen aan de politiek: het is een groot thema en zal groter worden.

Uitvoeringsprogramma

Uit de quickscan blijkt dat er behoefte is aan overzicht, coördinatie en een aanpak. Het lijkt ons goed om in de toekomst na te denken over hoe we in Groningen met deze (steeds groter wordende) groep inwoners om willen gaan. Het aanbod afstemmen op de behoefte in de verschillende gebieden en belangrijke thema's, allianties en programma's meenemen. Ondanks dat we

inclusief beleid maken, hebben bepaalde groepen, zoals ouderen wat anders/extra's nodig om te kunnen participeren. Zij laten zich ook niet altijd als dusdanig horen. Versterken en behouden van de eigen regie is daarbij belangrijk. Met het oog op de grote toename is hierop anticiperen nodig. Het agenderen van het thema is belangrijk. Hierbij hoort ook een uitvoeringsprogramma waarbij diverse thema's gericht op ouderen bij elkaar komen en waarin duidelijk wordt wat je gemeente breed en per wijk of dorp ambieert. Het gesprek daarvoor met ouderen en samenwerkingspartners in de wijken is evident. Zij hebben het inzicht in de doelgroep (leeftijd, woonstijlen, zorggebruik) per wijk zodat accenten kunnen worden aangebracht en worden aangesloten bij het bestaande aanbod. Het praten met de ouderen en horen waar zij behoefte aan hebben is voorwaardelijk alsmede zeggenschap over uitvoering van de acties. Zorg hierbij voor aansluiting bij het nog te realiseren uitvoeringsprogramma van de woonzorgvisie ligt voor de hand. Immers er is veel overlap in thematiek en liggen er koppelkansen. Het zou goed zijn om in ieder geval aandacht te besteden aan de volgende aspecten:

- Wat is onze rol als gemeente? Breng in beeld, wat doen we al en wat willen we aanvullend doen? Waar hebben we een aanjagers rol, waar subsidiëren we en waar zijn we faciliterend?

AANBEVELINGEN

- Coördinatie; waar willen we als gemeente op coördineren en waarop niet? Dat is nu niet helder en beschikbare menskracht ontbreekt, het is belangrijk om daarin nu wel te investeren.
- Kennis over ouderen. Er is veel kennis beschikbaar bij bijvoorbeeld RUG, Hanze, UMCG etc. Dit zou ondergebracht kunnen worden bij de gebiedsteams of bij Stichting WIJ (ouderenopbouwwerkers, combinatie-functionarissen ouderen) en een beleidsadviseur van DMO. Specifiek aanbod gericht op kwetsbare ouderen is daar onderdeel van (bewegen, voeding, preventie), en voorlichting over e-health en domotica ook.
- Het betrekken van organisaties, verenigingen, ouderenbonden, etc. en op gebiedsniveau organisaties waarin ouderen goed vertegenwoordigd zijn bij de totstandkoming van het uitvoeringsprogramma. Zij kunnen als sparringpartner en ervaringsdeskundige veel betekenen in de nadere uitwerking. Hetzelfde geldt voor de ASDG in dit traject. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande structuren en organisaties die veel ervaring hebben opgedaan bij deze groep bewoners (zoals Humanitas). Een uitvoeringsprogramma is dan

onderdeel van de wijkvernieuwingsprogramma's (zie in Beijum en Lewenborg) en wordt samen met het gebiedsteam opgesteld.

- Aansluiting zoeken in het uitvoeringsprogramma bij de bestaande thema's, programma's en allianties genoemd op bladzijde 25.

De kosten zijn afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in een eventueel uitvoeringsprogramma. Het is aan een volgend college en raad om middelen ter beschikking te stellen om de ambities op het gebied van ouderen te realiseren.

Inhoudelijke thema's

Binnen het thema ouderen zijn ontzettend veel thema's en subthema's te onderscheiden. Het is aan te bevelen om deze verschillende thema's en de inzet daarop nader te onderzoeken en op te nemen in het uitvoeringsprogramma:

- Inzet op sterke netwerken: Het in elke wijk werken aan een sterk netwerk van zowel vrijwilligers als (semi)professionele organisaties. Partijen en bewoners weten elkaar te vinden, het aanbod is op elkaar afgestemd en bewoners hebben één punt waar ze met hun ondersteuningsvragen terecht kunnen.

AANBEVELINGEN

- Het met bewonersvertegenwoordigers en partijen zoals WIJ, Humanitas en seniorenverenigingen actief op zoek gaan naar mensen in de wijk die graag iets willen betekenen. Het samenbrengen van vraag en aanbod.
- Inzet op technologie: Het bewust maken van onze inwoners van de mogelijkheden van technologie die ingezet kan worden in de woning. Dit kan door het inzetten van campagnes en het bedenken van vormen om bewoners de technologie te laten ervaren (bijvoorbeeld door de inzet van demonstratiewoningen). Onderzoeken of we afspraken met corporaties kunnen maken en de mogelijkheden verkennen om eventueel een subsidie hiervoor beschikbaar te stellen.
- Inzet op preventie: Het onderzoeken wat er specifiek voor de doelgroep ouderen (extra) gedaan kan worden als het gaat om preventie. Samen met de zorgorganisaties, 1^e lijns zorg en zorgverzekeraars wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn. Onderzocht wordt hoe we de Wmo gelden niet alleen reactief kunnen inzetten, maar ook preventief. Dat geldt ook voor hoe meer kan worden samengewerkt op het grensvlak tussen Wmo, Zvw en/of Wlz en hoe afspraken kunnen worden gemaakt over de wijze waarop zorg en ondersteuning van mensen het beste kan worden geregeld.
- Inzet op ondersteuning mantelzorgers: Met (vertegenwoordigers van) mantelzorgers (o.a. via de mantelzorgkaart) en Steunpunt Mantelzorg Groningen en WIJ Groningen in gesprek gaan om te kijken waar hun behoeften liggen, wat er nu al is en wat er nog ontbreekt. Hierbij kan het gaan om het realiseren van (meer) respijtzorg, een extraatje voor de mantelzorgers, training, materiële hulp of bijeenkomsten. Het zoeken naar goede voorbeelden om ook in Groningen toe te passen, zodat de ondersteuning een plus kan krijgen. Het inzetten op communicatie over de ondersteuningsmogelijkheden in Groningen, zodat meer mantelzorgers worden bereikt.
- Inzet op samenwerking 0^e en 1^e lijns zorg, welzijn: Het stimuleren van de samenwerking tussen, huisartsen, thuiszorg, welzijn en mantelzorgers en vrijwilligers. Door een betere samenwerking en gegevensuitwisseling sluit de zorg beter aan op de behoeften van de oudere en kan de zorg efficiënter georganiseerd worden. Samen met de huisartsen worden de mogelijkheden onderzocht of en in welke wijken het gewenst en mogelijk is om een praktijkondersteuner ouderenzorg aan te stellen en/of welzijn op recept uit te breiden naar andere wijken.
- Bij het uitvoeren van het beleid Versterken Sociale Basis specifieke aandacht te hebben voor de groep ouderen. Dat wil zeggen dat per wijk samen met bewoners en accommodaties wordt gekeken welke behoeften ouderen hebben op het gebied van ontmoeting en activiteiten. Er wordt nagedacht hoe daar op in kan worden gespeeld en/of dit kan worden gefaciliteerd. Het Actieonderzoek Ouderen (aanvraag ZonMW) dat in januari 2022 in Haren start zal ons meer inzicht in het welzijn en welbevinden van ouderen kunnen geven. Dat kan input geven om het Verkennend huisbezoek, samen met nieuwe partners en dicht bij de bewoners, in nieuwe vorm aan te bieden.
- Het nog meer dan nu inzetten op algemene voorzieningen, zoals buurthuizen en gemeenschappelijke huiskamers: De voorzieningen die er al zijn behouden en het realiseren van nieuwe voorzieningen in de wijken waar deze nog ontbreken maar wel nodig/wenselijk zijn. Het zorgen voor een structurele financiering indien de voorziening aantoonbaar bijdraagt aan het voorkomen/vermindere van eenzaamheid, meedoen en zingeving.

AANBEVELINGEN

- De toegankelijkheid van de openbare ruimte in alle wijken en dorpen: Dat slaat in eerste instantie op de loop- en fietsroutes in de wijk, waarbij er aandacht is voor toegankelijkheid en veiligheid en voldoende rustpunten. In tweede instantie slaat dit ook op logische plekken voor voldoende ontmoeting in de openbare ruimte. Dit is onderdeel van de wijkvernieuwing. In andere wijken zal hier specifiek aandacht voor komen, waarbij aansluiting gezocht wordt bij de natuurlijke momenten om een straat/plek aan te pakken (vervanging infrastructuur e.d.).

Deze lijst is niet compleet en kan op basis van een vervolgtraject binnen het inclusieve beleid verder worden aangevuld.

Kortom:

- Meer aandacht voor ouderen binnen inclusieve beleid, inzicht verkrijgen van de doelgroep en haar diversiteit,
- Ouderen benaderen vanuit het gedachtengoed van Positieve Gezondheid,
- Uitvoeringsprogramma opzetten waarbij potentiële opgaven vitaal, ertoe doen en zorg en ondersteuning houvast geven,
- Rol gemeente verduidelijken, coördinatie en regie nemen waar moet, ondersteunen waar kan.

PROJECTNAAM

Notitie ouderen in Groningen

OPDRACHTGEVER

Gemeente Groningen

PROJECTTEAM KAW

Leonie Wendker

Evelien Klasens

Jeroen Drewes

DATUM

December 2021

KAW

Groningen Kattenhage 1 9712 JE GRONINGEN | Postbus 1527 9701 BM GRONINGEN

Rotterdam Pelgrimsstraat 1 3029 BH ROTTERDAM

Eindhoven Rechtestraat 59c 5611 GN EINDHOVEN

www.kaw.nl | +31 88 529 0000 | info@kaw.nl

BIJLAGEN

1. INSPIRERENDE VOORBEELDEN
2. BUURTINZICHTEN

BIJLAGE 1: INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In Groningen gebeurt veel op het gebied van ouderen, het aanbod is divers en breed. Hieronder worden een aantal inspirerende voorbeelden uitgelicht en kort besproken, het doet geen recht aan het complete aanbod, maar is een greep eruit:

- divers seniorenplatforms. Het **seniorenplatform in Vinkhuizen** is een inspirerend voorbeeld want naast het doelgroep bereik en ouderen helpen dragen zij ook bij aan het netwerkoverleg;
- **vergroeningstraject Paddepoel**, in deze wijk is het lastig om bewoners en ouderen te betrekken, maar door een herinrichtingsproject voor vergroening is er meer onderling contact en cohesie ontstaan, een indirect bijdrage aan gezondheidsbevordering;
- bijzondere woonvormen die worden ondersteund, bijvoorbeeld het **Waardig Wonen project in de Indische Buurt**. Dit is een huurwoning waar acht dementerende ouderen samenwonen met ondersteuning van familie, vrijwilligers en verplegers;
- **kamers met aandacht**, een project in **Groningen Zuid en Haren** waar de onderlinge contacten tussen ouderen en jongeren worden bevorderd;
- informeel aanbod op een rij, voorzieningen dichtbij de mensen: **Odensehuis, De opstap in De Indische Buurt**;
- **Beijum Beweegt**: Oldstar voetbal en handbal, wandelcoaches, buitengym bij Trefpunt Beijum, verschillende wandelroutes (uitgezet door bewoners en worden gebundeld in een boekje);
- om eenzaamheid te voorkomen en sociale contacten te bevorderen zijn in **Beijum en Lewenburg** diverse activiteiten zoals koffieochtenden, eten bij Bosschart, zangkoor Bij Bosschart, met de koffiekar de buurt in Babbelbanken, Lief en leedstraten, een netwerk in de buurt, coaches van Humanitas, gezond koken **Thuisgekookt**;
- **welmobiel in Lewenburg en Beijum**, Buurttaxi (Groningen Zuid, West, Selwerd),
- **Wijkgilde**: huishoudelijke hulp met veel aanspraak (Selwerd) Maatjes en klussendienst (Humanitas);
- **welzijnscoach** (in dienst bij WIJ), volgens methodiek 'welzijn op recept', werkzaam in het gezondheidscentrum (Lewenburg);
- **toegankelijke route** van zorgcentrum naar winkelcentrum in **Selwerd**, waarbij veel aandacht is voor de toegankelijkheid van voorzieningen;
- **beweegcoach** die ouderen gestimuleerd heeft te gaan wandelen met de Diabetes challenge, vanuit Boermapark Tai Chi lessen buiten te volgen in **Haren**.
- dat de **Alzheimer café's** noodzakelijk en waardevol worden bevonden bewijst de editie in **Haren**, per keer als dit wordt georganiseerd zijn er tussen de 30 en 70 bezoekers.
- **thuisadministratie project** van **Humanitas** is bedoeld om ouderen te ondersteunen bij hun (financiële) administratie. Bij huisbezoeken komen er ook vaak veel andere zaken naar boven. Maak gebruik van wat er al is/van de mensen/organisaties die al bij ouderen thuis komen.

BIJLAGE 1: INSPIRERENDE VOORBEELDEN

- voor ouderen met een migratie achtergrond is niet altijd passende aandacht, in **Selwerd** is dit met **Coöperatie Jasmijn Zorgt** ondervangen. Dit is een plek waar oudere migranten kunnen aankloppen voor steun, gezelschap en klussen in en om het huis. De dienstverleners zijn vrouwen met diverse culturele achtergronden, die (nog) geen aansluiting kunnen vinden bij de reguliere arbeidsmarkt. Op deze manier is Jasmijn Zorgt een uitkomst voor twee groepen die zonder extra ondersteuning tussen wal en schip dreigen te vallen.
- **De Wijert Positief Gezond** is een initiatief van een groep wijkbewoners en professionals die zijn geïnspireerd door het gedachtegoed van Positieve Gezondheid (PG) Bij PG gaat het om een brede manier van kijken naar gezondheid en o.a. over veerkracht, meedoen in de maatschappij, sociale netwerken en betekenisvol leven. Met PG wil de projectgroep een boost geven aan de Wijert, kansen benutten om meer binding te creëren tussen inwoners en de grip van mensen op hun

eigen leven te versterken en zo met meer plezier in het leven staan. Binnen PG is welbevinden een centraal thema, in De Wijert hanteren ze de term Leefplezier. Er is een projectplan geschreven waarin wordt uiteengezet hoe ze dit planmatig aan de slag willen in zes stappen.

- **Hoogkerk** is een dorp met een gehechte gemeenschap met vele ouderenvoorzieningen. De meeste activiteiten worden georganiseerd in **ontmoetingscentrum** Hoogkerk en Dorpshuis Hoogkerk. Vele ouderen maken hier gebruik van. Ook de ouderenwerkers van het WIJ team stimuleren en verwijzen ouderen door naar de laagdrempelige activiteiten. Bijvoorbeeld; in het ontmoetingscentrum Hoogkerk in de Gabriel organiseren vrijwilligers activiteiten voor ouderen die wat meer begeleiding nodig hebben, ook mantelzorgers zijn welkom. Er is altijd een professionele beroepskracht van Dignis aanwezig, ook is dat tevens een **buurtrestaurant** waar veel ouderen gebruik van maken;
- in de kleinere dorpen van de voormalige gemeente

Ten Boer (Thesinge, Garmerwolde, Ten Post, Lellens, Sint Annen), is een fijnmazige structuur en zijn de netwerken steviger. Er zijn verschillende activiteiten, elk dorp heeft zijn eigen programma opvallend veel biljart, jeu de boules, vitaal fit 50+, andere vormen van bewegen, kaarten, koffieclubjes, samen eten (kerk ook een rol daarbij). Maar ook uitstapjes gezamenlijk georganiseerd. De Dorpscoöperatie in Ten Boer heeft ook een klussenservice en een telefonische hulpdienst.

BIJLAGE 1: INSPIRERENDE VOORBEELDEN

Voorbeelden en inspiratie elders

Programma's of projecten die zijn genoemd als inspiratie voor Groningen:

- **Uitvoeringsprogramma van Rotterdam**, Ouder & Wijzer uit juli 2019;
- **Ons Raadhuis, Velp**, dit is een ontmoetings- en activiteiten centrum voor ouderen die vitaal in het leven willen staan. Het is een tussenvoorziening (tussen buurthuis en dagopvang) waarheen kwetsbare, eenzame ouderen veelal vanuit de zorg worden doorverwezen. Met een eigen bijdrage d.m.v. een strippenkaart nemen ongeveer 250 ouderen per week van gemiddeld 77 jaar deel aan activiteit als lunch, gym, schilderen, boetseren, schaken, dance-fit, mediatie, lezingen cursussen en concerten. Haren zou ook graag een soortgelijk initiatief ontplooiën, Huiskamer van Haren;
- **Huisbezoek Stadskanaal**: in Stadskanaal krijgen alle mensen die 75 plus zijn een huisbezoek georganiseerd met vrijwillige seniorenvoorlichters;
- Stadskanaal kent een **'stap op bus'**, laagdrempelige tochtjes: visje eten in Termunten, middagje naar de Intratuin. In Beijum is soortgelijke organisatie actief: Stichting Welmobiel (zie eerder genoemd).
- Radboud Engbersen en Judith Jansen ([Movisie](#)) hebben een artikel geschreven waarin zij **pleiten voor een meer ontspannen kijk op inclusie**: streven naar inclusieve wijken en minder naar inclusieve activiteiten die voor alle inwoners toegankelijk moeten zijn. Gemeente Groningen kan zelforganisaties van groepen bewoners (naar leeftijd, religie etc.) stimuleren. Dit versterkt het cement in de wijk.

BIJLAGE 2: BUURTINZICHT (1)

CBS Buurt	Totaal	Totaal	85+	85+	Aandeel	Aandeel	75-85	75_-85	Aandeel	Aandeel	65-75	65-75	Aandeel	Aandeel	75+	75+	Aandeel	Aandeel	65+	65+	Aandeel	Aandeel
	2020	2040	2020	2040	85+ 2020	85+ 2040	2020	2040	75-85 2020	75-85 2040	2020	2040	65-75 2020	65-75 2040	2020	2040	75+ 2020	75+ 2040	65+ 2020	65+ 2040	65+ 2020	65+ 2040
Badstratenbuurt	875	908	5	13	0,6%	1,4%	14	47	1,6%	5,2%	32	53	3,7%	5,8%	19	60	2,2%	6,6%	51	113	5,8%	12,4%
Bangeweer	273	262	3	4	1,1%	1,5%	18	20	6,6%	7,6%	26	26	9,5%	9,9%	21	24	7,7%	9,2%	47	50	17,2%	19,1%
Beijum-Oost	6300	5797	16	151	0,3%	2,6%	92	382	1,5%	6,6%	531	614	8,4%	10,6%	108	533	1,7%	9,2%	639	1147	10,1%	19,8%
Beijum-West	6057	5589	17	155	0,3%	2,8%	123	378	2,0%	6,8%	609	648	10,1%	11,6%	140	533	2,3%	9,5%	749	1181	12,4%	21,1%
Binnenstad-Noord	4342	4611	16	112	0,4%	2,4%	66	219	1,5%	4,7%	176	277	4,1%	6,0%	82	331	1,9%	7,2%	258	608	5,9%	13,2%
Binnenstad-Oost	4289	4426	24	123	0,6%	2,8%	89	246	2,1%	5,6%	235	312	5,5%	7,0%	113	369	2,6%	8,3%	348	681	8,1%	15,4%
Binnenstad-West	1707	1800	15	45	0,9%	2,5%	45	96	2,6%	5,3%	99	103	5,8%	5,7%	60	141	3,5%	7,8%	159	244	9,3%	13,6%
Binnenstad-Zuid	6447	7022	46	181	0,7%	2,6%	125	350	1,9%	5,0%	279	376	4,3%	5,4%	171	531	2,7%	7,6%	450	907	7,0%	12,9%
Bloemenbuurt	2832	2821	6	65	0,2%	2,3%	43	148	1,5%	5,2%	158	222	5,6%	7,9%	49	213	1,7%	7,6%	207	435	7,3%	15,4%
Bruilweering	36	23	1	1	2,8%	4,3%	5	4	13,9%	17,4%	2	3	5,6%	13,0%	6	5	16,7%	21,7%	8	8	22,2%	34,8%
Buitengebied Haren-Noordwest	13	12	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	3	3	23,1%	25,0%	0	0	0,0%	0,0%	3	3	23,1%	25,0%
Buitengebied Haren-Zuidoost	381	369	3	6	0,8%	1,6%	34	29	8,9%	7,9%	60	42	15,7%	11,4%	37	35	9,7%	9,5%	97	77	25,5%	20,9%
Coendersborg	3113	2992	197	180	6,3%	6,0%	213	304	6,8%	10,2%	344	352	11,1%	11,8%	410	484	13,2%	16,2%	754	836	24,2%	27,9%
Corpus den Hoorn	4447	4802	223	186	5,0%	3,9%	322	430	7,2%	9,0%	420	489	9,4%	10,2%	545	616	12,3%	12,8%	965	1105	21,7%	23,0%
Damsterbuurt	785	2365	5	59	0,6%	2,5%	11	127	1,4%	5,4%	56	184	7,1%	7,8%	16	186	2,0%	7,9%	72	370	9,2%	15,6%
De Buitenhof	1606	1437	2	23	0,1%	1,6%	30	85	1,9%	5,9%	128	151	8,0%	10,5%	32	108	2,0%	7,5%	160	259	10,0%	18,0%
De Held	2566	4583	21	89	0,8%	1,9%	115	267	4,5%	5,8%	240	434	9,4%	9,5%	136	356	5,3%	7,8%	376	790	14,7%	17,2%
De Hoogte	3964	3940	12	87	0,3%	2,2%	68	126	1,7%	3,2%	179	163	4,5%	4,1%	80	213	2,0%	5,4%	259	376	6,5%	9,5%
De Hunze	2459	2322	11	62	0,4%	2,7%	66	182	2,7%	7,8%	310	315	12,6%	13,6%	77	244	3,1%	10,5%	387	559	15,7%	24,1%
De Kring	328	316	0	0	0,0%	0,0%	9	17	2,7%	5,4%	31	34	9,5%	10,8%	9	17	2,7%	5,4%	40	51	12,2%	16,1%
De Linie	806	729	1	5	0,1%	0,7%	12	35	1,5%	4,8%	40	64	5,0%	8,8%	13	40	1,6%	5,5%	53	104	6,6%	14,3%
De Meeuwen	1401	1380	12	44	0,9%	3,2%	58	117	4,1%	8,5%	170	166	12,1%	12,0%	70	161	5,0%	11,7%	240	327	17,1%	23,7%
De Wijert	4855	5004	151	149	3,1%	3,0%	227	311	4,7%	6,2%	307	382	6,3%	7,6%	378	460	7,8%	9,2%	685	842	14,1%	16,8%
De Wijert-Zuid	3322	3372	124	131	3,7%	3,9%	246	323	7,4%	9,6%	441	423	13,3%	12,5%	370	454	11,1%	13,5%	811	877	24,4%	26,0%
Dorkwerd	77	63	1	1	1,3%	1,6%	5	6	6,5%	9,5%	12	11	15,6%	17,5%	6	7	7,8%	11,1%	18	18	23,4%	28,6%
Driebond	11	7	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	1	2	9,1%	28,6%	0	0	0,0%	0,0%	1	2	9,1%	28,6%
Drielanden	945	831	1	17	0,1%	2,0%	7	69	0,7%	8,3%	131	126	13,9%	15,2%	8	86	0,8%	10,3%	139	212	14,7%	25,5%
Eemskanaal	72	5806	0	36	0,0%	0,6%	0	192	0,0%	3,3%	1	343	1,4%	5,9%	0	228	0,0%	3,9%	1	571	1,4%	9,8%
Eemspoor	35	26	0	0	0,0%	0,0%	2	2	5,7%	7,7%	4	6	11,4%	23,1%	2	2	5,7%	7,7%	6	8	17,1%	30,8%
Engelbert	888	862	15	24	1,7%	2,8%	41	68	4,6%	7,9%	113	99	12,7%	11,5%	56	92	6,3%	10,7%	169	191	19,0%	22,2%

BIJLAGE 2: BUURTINZICHT (2)

CBS Buurt	Totaal	Totaal	85+	85+	Aandeel	Aandeel	75-85	75_-85	Aandeel	Aandeel	65-75	65-75	Aandeel	Aandeel	75+	75+	Aandeel	Aandeel	65+	65+	Aandeel	Aandeel
	2020	2040	2020	2040	85+ 2020	85+ 2040	2020	2040	75-85 2020	75-85 2040	2020	2040	65-75 2020	65-75 2040	2020	2040	75+ 2020	75+ 2040	65+ 2020	65+ 2040	65+ 2020	65+ 2040
Essen	89	75	3	4	3,4%	5,3%	5	4	5,6%	5,3%	18	8	20,2%	10,7%	8	8	9,0%	10,7%	26	16	29,2%	21,3%
Europapark	1053	1170	70	41	6,6%	3,5%	126	94	12,0%	8,0%	151	175	14,3%	15,0%	196	135	18,6%	11,5%	347	310	33,0%	26,5%
Euvelgunne	49	38	0	0	0,0%	0,0%	1	3	2,0%	7,9%	7	5	14,3%	13,2%	1	3	2,0%	7,9%	8	8	16,3%	21,1%
Florabuurt	1328	1397	12	24	0,9%	1,7%	34	61	2,6%	4,4%	60	81	4,5%	5,8%	46	85	3,5%	6,1%	106	166	8,0%	11,9%
Friesestraatweg	470	2838	0	93	0,0%	3,3%	2	208	0,4%	7,3%	3	237	0,6%	8,4%	2	301	0,4%	10,6%	5	538	1,1%	19,0%
Garmerwolde	489	510	6	13	1,2%	2,5%	27	46	5,5%	9,0%	88	72	18,0%	14,1%	33	59	6,7%	11,6%	121	131	24,7%	25,7%
Glimmen Dorp	1333	1264	41	54	3,1%	4,3%	100	134	7,5%	10,6%	213	188	16,0%	14,9%	141	188	10,6%	14,9%	354	376	26,6%	29,7%
Gorechtbuurt	4760	5036	50	96	1,1%	1,9%	103	142	2,2%	2,8%	248	164	5,2%	3,3%	153	238	3,2%	4,7%	401	402	8,4%	8,0%
Gravenburg	2253	1974	2	17	0,1%	0,9%	19	69	0,8%	3,5%	96	153	4,3%	7,8%	21	86	0,9%	4,4%	117	239	5,2%	12,1%
Grunobuurt	2053	2486	25	63	1,2%	2,5%	46	121	2,2%	4,9%	103	146	5,0%	5,9%	71	184	3,5%	7,4%	174	330	8,5%	13,3%
Haren-Centrum	1131	1153	70	78	6,2%	6,8%	172	167	15,2%	14,5%	174	167	15,4%	14,5%	242	245	21,4%	21,2%	416	412	36,8%	35,7%
Haren-Noord	3485	3658	238	149	6,8%	4,1%	257	188	7,4%	5,1%	250	180	7,2%	4,9%	495	337	14,2%	9,2%	745	517	21,4%	14,1%
Haren-Zuidoost	3642	3576	100	127	2,7%	3,6%	346	331	9,5%	9,3%	479	428	13,2%	12,0%	446	458	12,2%	12,8%	925	886	25,4%	24,8%
Haren-Zuidwest	3726	3856	341	314	9,2%	8,1%	476	505	12,8%	13,1%	559	477	15,0%	12,4%	817	819	21,9%	21,2%	1376	1296	36,9%	33,6%
Harkstede GN	222	191	4	4	1,8%	2,1%	5	7	2,3%	3,7%	29	21	13,1%	11,0%	9	11	4,1%	5,8%	38	32	17,1%	16,8%
Helpman	6029	6144	89	176	1,5%	2,9%	193	421	3,2%	6,9%	461	595	7,6%	9,7%	282	597	4,7%	9,7%	743	1192	12,3%	19,4%
Herewegbuurt	1597	1647	3	34	0,2%	2,1%	20	59	1,3%	3,6%	84	57	5,3%	3,5%	23	93	1,4%	5,6%	107	150	6,7%	9,1%
Het Witte Lam	51	41	0	0	0,0%	0,0%	1	1	2,0%	2,4%	5	6	9,8%	14,6%	1	1	2,0%	2,4%	6	7	11,8%	17,1%
Hoendiep	114	101	0	0	0,0%	0,0%	1	2	0,9%	2,0%	18	10	15,8%	9,9%	1	2	0,9%	2,0%	19	12	16,7%	11,9%
Hoogkerk Dorp	1814	1710	28	59	1,5%	3,5%	137	143	7,6%	8,4%	214	198	11,8%	11,6%	165	202	9,1%	11,8%	379	400	20,9%	23,4%
Hoogkerk-Zuid	5291	4952	126	197	2,4%	4,0%	412	467	7,8%	9,4%	630	578	11,9%	11,7%	538	664	10,2%	13,4%	1168	1242	22,1%	25,1%
Hoornse Meer	4415	4271	231	219	5,2%	5,1%	363	501	8,2%	11,7%	624	589	14,1%	13,8%	594	720	13,5%	16,9%	1218	1309	27,6%	30,6%
Hoornse Park	714	656	11	31	1,5%	4,7%	64	71	9,0%	10,8%	145	93	20,3%	14,2%	75	102	10,5%	15,5%	220	195	30,8%	29,7%
Hortusbuurt- Ebbingekwartier	5723	6443	76	168	1,3%	2,6%	133	376	2,3%	5,8%	347	508	6,1%	7,9%	209	544	3,7%	8,4%	556	1052	9,7%	16,3%
Hunzeboord	6	5	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Indische buurt	8433	8470	38	159	0,5%	1,9%	185	308	2,2%	3,6%	456	498	5,4%	5,9%	223	467	2,6%	5,5%	679	965	8,1%	11,4%
Kardinge	2	2	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Klein Harkstede	70	55	1	1	1,4%	1,8%	2	3	2,9%	5,5%	13	10	18,6%	18,2%	3	4	4,3%	7,3%	16	14	22,9%	25,5%
Klein Martijn	635	571	15	33	2,4%	5,8%	45	75	7,1%	13,1%	140	107	22,0%	18,7%	60	108	9,4%	18,9%	200	215	31,5%	37,7%
															8	8	9,0%	10,7%	26	16	29,2%	21,3%

BIJLAGE 2: BUURTINZICHT (3)

CBS Buurt	Totaal	Totaal	85+	85+	Aandeel	Aandeel	75-85	75_-85	Aandeel	Aandeel	65-75	65-75	Aandeel	Aandeel	75+	75+	Aandeel	Aandeel	65+	65+	Aandeel	Aandeel
	2020	2040	2020	2040	85+ 2020	85+ 2040	2020	2040	75-85 2020	75-85 2040	2020	2040	65-75 2020	65-75 2040	2020	2040	75+ 2020	75+ 2040	65+ 2020	65+ 2040	65+ 2020	65+ 2040
Koningslaagte	79	84	2	2	2,5%	2,4%	5	4	6,3%	4,8%	11	13	13,9%	15,5%	7	6	8,9%	7,1%	18	19	22,8%	22,6%
Kop van Oost	739	743	0	7	0,0%	0,9%	8	33	1,1%	4,4%	50	55	6,8%	7,4%	8	40	1,1%	5,4%	58	95	7,8%	12,8%
Kostverloren	2266	2337	19	52	0,8%	2,2%	78	104	3,4%	4,5%	153	122	6,8%	5,2%	97	156	4,3%	6,7%	250	278	11,0%	11,9%
Kranenburg	3	3	0	0	0,0%	0,0%	0	1	0,0%	33,3%	1	1	33,3%	33,3%	0	1	0,0%	33,3%	1	2	33,3%	66,7%
Laanhuizen	1249	1292	11	26	0,9%	2,0%	41	56	3,3%	4,3%	61	60	4,9%	4,6%	52	82	4,2%	6,3%	113	142	9,0%	11,0%
Lageland GN	82	54	0	0	0,0%	0,0%	2	2	2,4%	3,7%	9	5	11,0%	9,3%	2	2	2,4%	3,7%	11	7	13,4%	13,0%
Leegkerk	76	67	0	1	0,0%	1,5%	4	4	5,3%	6,0%	10	10	13,2%	14,9%	4	5	5,3%	7,5%	14	15	18,4%	22,4%
Lellens	80	68	1	2	1,3%	2,9%	4	4	5,0%	5,9%	10	7	12,5%	10,3%	5	6	6,3%	8,8%	15	13	18,8%	19,1%
Lewenborg-Noord	3641	3447	72	153	2,0%	4,4%	266	372	7,3%	10,8%	541	442	14,9%	12,8%	338	525	9,3%	15,2%	879	967	24,1%	28,1%
Lewenborg-West	1821	1685	13	50	0,7%	3,0%	60	135	3,3%	8,0%	249	195	13,7%	11,6%	73	185	4,0%	11,0%	322	380	17,7%	22,6%
Lewenborg-Zuid	3466	3174	18	85	0,5%	2,7%	107	219	3,1%	6,9%	385	334	11,1%	10,5%	125	304	3,6%	9,6%	510	638	14,7%	20,1%
Martini Trade Park	32	21	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Meeroevers	1284	12497	0	92	0,0%	0,7%	0	548	0,0%	4,4%	24	868	1,9%	6,9%	0	640	0,0%	5,1%	24	1508	1,9%	12,1%
Middelbert	110	96	1	1	0,9%	1,0%	8	8	7,3%	8,3%	18	14	16,4%	14,6%	9	9	8,2%	9,4%	27	23	24,5%	24,0%
Noorddijk	101	90	3	3	3,0%	3,3%	5	7	5,0%	7,8%	21	14	20,8%	15,6%	8	10	7,9%	11,1%	29	24	28,7%	26,7%
Noorderhoogebrug	277	249	2	4	0,7%	1,6%	13	18	4,7%	7,2%	32	28	11,6%	11,2%	15	22	5,4%	8,8%	47	50	17,0%	20,1%
Noorderplantsoen	13	13	0	0	0,0%	0,0%	1	1	7,7%	7,7%	3	3	23,1%	23,1%	1	1	7,7%	7,7%	4	4	30,8%	30,8%
Noorderplantsoenbuurt	3859	3949	5	89	0,1%	2,3%	63	149	1,6%	3,8%	237	197	6,1%	5,0%	68	238	1,8%	6,0%	305	435	7,9%	11,0%
Noordlaren Dorp	548	498	6	19	1,1%	3,8%	58	56	10,6%	11,2%	110	79	20,1%	15,9%	64	75	11,7%	15,1%	174	154	31,8%	30,9%
Onnen Dorp	714	645	6	15	0,8%	2,3%	45	57	6,3%	8,8%	101	79	14,1%	12,2%	51	72	7,1%	11,2%	152	151	21,3%	23,4%
Oosterhaar	4373	4055	61	140	1,4%	3,5%	274	356	6,3%	8,8%	539	485	12,3%	12,0%	335	496	7,7%	12,2%	874	981	20,0%	24,2%
Oosterhoogebrug	2202	2382	29	85	1,3%	3,6%	137	215	6,2%	9,0%	345	301	15,7%	12,6%	166	300	7,5%	12,6%	511	601	23,2%	25,2%
Oosterpoort	5060	5282	35	111	0,7%	2,1%	117	194	2,3%	3,7%	363	300	7,2%	5,7%	152	305	3,0%	5,8%	515	605	10,2%	11,5%
Oranjebuurt	2726	2685	35	81	1,3%	3,0%	104	181	3,8%	6,7%	255	258	9,4%	9,6%	139	262	5,1%	9,8%	394	520	14,5%	19,4%
Paddepoel-Noord	5936	5820	237	267	4,0%	4,6%	553	589	9,3%	10,1%	632	610	10,6%	10,5%	790	856	13,3%	14,7%	1422	1466	24,0%	25,2%
Paddepoel-Zuid	4887	5468	96	152	2,0%	2,8%	223	371	4,6%	6,8%	383	490	7,8%	9,0%	319	523	6,5%	9,6%	702	1013	14,4%	18,5%
Paterswoldsemeer	233	232	6	9	2,6%	3,9%	31	19	13,3%	8,2%	53	30	22,7%	12,9%	37	28	15,9%	12,1%	90	58	38,6%	25,0%
Peizerweg	192	174	0	0	0,0%	0,0%	0	3	0,0%	1,7%	8	3	4,2%	1,7%	0	3	0,0%	1,7%	8	6	4,2%	3,4%
Piccardthof	1217	1085	6	22	0,5%	2,0%	57	85	4,7%	7,8%	104	136	8,5%	12,5%	63	107	5,2%	9,9%	167	243	13,7%	22,4%
Professorenbuurt	6131	6914	19	118	0,3%	1,7%	74	125	1,2%	1,8%	255	139	4,2%	2,0%	93	243	1,5%	3,5%	348	382	5,7%	5,5%

BIJLAGE 2: BUURTINZICHT (4)

CBS Buurt	Totaal	Totaal	85+	85+	Aandeel	Aandeel	75-85	75-85	Aandeel	Aandeel	65-75	65-75	Aandeel	Aandeel	75+	75+	Aandeel	Aandeel	65+	65+	Aandeel	Aandeel
	2020	2040	2020	2040	85+ 2020	85+ 2040	2020	2040	75-85 2020	75-85 2040	2020	2040	65-75 2020	65-75 2040	2020	2040	75+ 2020	75+ 2040	65+ 2020	65+ 2040	65+ 2020	65+ 2040
Reitdiep	3022	4496	4	77	0,1%	1,7%	33	178	1,1%	4,0%	158	331	5,2%	7,4%	37	255	1,2%	5,7%	195	586	6,5%	13,0%
Rivierenbuurt	4575	4811	63	126	1,4%	2,6%	188	250	4,1%	5,2%	330	271	7,2%	5,6%	251	376	5,5%	7,8%	581	647	12,7%	13,4%
Roodchaan	26	25	1	1	3,8%	4,0%	0	0	0,0%	0,0%	2	4	7,7%	16,0%	1	1	3,8%	4,0%	3	5	11,5%	20,0%
Ruischerbrug	487	447	16	15	3,3%	3,4%	42	41	8,6%	9,2%	63	50	12,9%	11,2%	58	56	11,9%	12,5%	121	106	24,8%	23,7%
Ruischerwaard	1321	1223	1	14	0,1%	1,1%	21	70	1,6%	5,7%	91	117	6,9%	9,6%	22	84	1,7%	6,9%	113	201	8,6%	16,4%
Schildersbuurt	5598	5898	34	137	0,6%	2,3%	132	230	2,4%	3,9%	347	270	6,2%	4,6%	166	367	3,0%	6,2%	513	637	9,2%	10,8%
Selwerd	6168	5683	206	244	3,3%	4,3%	360	472	5,8%	8,3%	396	504	6,4%	8,9%	566	716	9,2%	12,6%	962	1220	15,6%	21,5%
Selwerderhof	5	5	1	1	20,0%	20,0%	0	0	0,0%	0,0%	3	3	60,0%	60,0%	1	1	20,0%	20,0%	4	4	80,0%	80,0%
Sint Annen	194	161	5	4	2,6%	2,5%	10	12	5,2%	7,5%	26	16	13,4%	9,9%	15	16	7,7%	9,9%	41	32	21,1%	19,9%
Stadspark	18	17	0	0	0,0%	0,0%	0	1	0,0%	5,9%	2	1	11,1%	5,9%	0	1	0,0%	5,9%	2	2	11,1%	11,8%
Stationsgebied	349	348	3	6	0,9%	1,7%	19	15	5,4%	4,3%	36	29	10,3%	8,3%	22	21	6,3%	6,0%	58	50	16,6%	14,4%
Sterrebosbuurt	437	1002	0	3	0,0%	0,3%	9	37	2,1%	3,7%	24	65	5,5%	6,5%	9	40	2,1%	4,0%	33	105	7,6%	10,5%
Suikerfabriekterrein	299	4799	0	21	0,0%	0,4%	0	101	0,0%	2,1%	1	199	0,3%	4,1%	0	122	0,0%	2,5%	1	321	0,3%	6,7%
Ten Boer Dorp	4676	4612	189	199	4,0%	4,3%	303	416	6,5%	9,0%	541	521	11,6%	11,3%	492	615	10,5%	13,3%	1033	1136	22,1%	24,6%
Ten Post	780	717	7	18	0,9%	2,5%	21	54	2,7%	7,5%	101	92	12,9%	12,8%	28	72	3,6%	10,0%	129	164	16,5%	22,9%
Tersluis	420	263	0	0	0,0%	0,0%	2	2	0,5%	0,8%	9	25	2,1%	9,5%	2	2	0,5%	0,8%	11	27	2,6%	10,3%
Thesinge	553	518	8	15	1,4%	2,9%	22	45	4,0%	8,7%	92	76	16,6%	14,7%	30	60	5,4%	11,6%	122	136	22,1%	26,3%
Tuindorp-Felland	834	802	18	22	2,2%	2,7%	51	54	6,1%	6,7%	92	84	11,0%	10,5%	69	76	8,3%	9,5%	161	160	19,3%	20,0%
Tuinwijk	1551	1485	5	33	0,3%	2,2%	22	69	1,4%	4,6%	78	93	5,0%	6,3%	27	102	1,7%	6,9%	105	195	6,8%	13,1%
Ulgersmaborg	2050	2257	1	51	0,0%	2,3%	48	155	2,3%	6,9%	246	261	12,0%	11,6%	49	206	2,4%	9,1%	295	467	14,4%	20,7%
UMCG	1	1	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Van Starckenborgh	936	804	1	5	0,1%	0,6%	2	33	0,2%	4,1%	51	72	5,4%	9,0%	3	38	0,3%	4,7%	54	110	5,8%	13,7%
Van Swieten	123	108	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Viervelaten	136	121	0	1	0,0%	0,8%	6	7	4,4%	5,8%	12	11	8,8%	9,1%	6	8	4,4%	6,6%	18	19	13,2%	15,7%
Villabuurt	951	884	35	52	3,7%	5,9%	123	115	12,9%	13,0%	188	148	19,8%	16,7%	158	167	16,6%	18,9%	346	315	36,4%	35,6%
Vinkhuizen-Noord	6111	6102	106	165	1,7%	2,7%	337	438	5,5%	7,2%	513	504	8,4%	8,3%	443	603	7,2%	9,9%	956	1107	15,6%	18,1%
Vinkhuizen-Zuid	4866	4907	221	220	4,5%	4,5%	392	487	8,1%	9,9%	531	592	10,9%	12,1%	613	707	12,6%	14,4%	1144	1299	23,5%	26,5%
Vogelbuurt	2598	2647	30	62	1,2%	2,3%	73	145	2,8%	5,5%	158	220	6,1%	8,3%	103	207	4,0%	7,8%	261	427	10,0%	16,1%
Waterhuizen	6	5	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%
Westpark	36	34	0	0	0,0%	0,0%	1	1	2,8%	2,9%	3	3	8,3%	8,8%	1	1	2,8%	2,9%	4	4	11,1%	11,8%

BIJLAGE 2: BUURTINZICHT (5)

CBS Buurt	Totaal	Totaal	85+	85+	Aandeel	Aandeel	75-85	75_-85	Aandeel	Aandeel	65-75	65-75	Aandeel	Aandeel	75+	75+	Aandeel	Aandeel	65+	65+	Aandeel	Aandeel
	2020	2040	2020	2040	85+	85+	2020	2040	75-85	75-85	2020	2040	65-75	65-75	2020	2040	75+	75+	2020	2040	65+	65+
Westpoort	8	6	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	2	2	25,0%	33,3%	0	0	0,0%	0,0%	2	2	25,0%	33,3%
Winneweer	103	87	0	0	0,0%	0,0%	3	4	2,9%	4,6%	24	8	23,3%	9,2%	3	4	2,9%	4,6%	27	12	26,2%	13,8%
Winschoterdiep	56	34	0	0	0,0%	0,0%	1	1	1,8%	2,9%	4	2	7,1%	5,9%	1	1	1,8%	2,9%	5	3	8,9%	8,8%
Woltersum	363	333	5	7	1,4%	2,1%	12	25	3,3%	7,5%	27	35	7,4%	10,5%	17	32	4,7%	9,6%	44	67	12,1%	20,1%
Woonschepenhaven	137	118	1	1	0,7%	0,8%	1	1	0,7%	0,8%	16	9	11,7%	7,6%	2	2	1,5%	1,7%	18	11	13,1%	9,3%
Zeeheldenbuurt	3032	3479	13	76	0,4%	2,2%	23	122	0,8%	3,5%	96	112	3,2%	3,2%	36	198	1,2%	5,7%	132	310	4,4%	8,9%
Zernike Campus	10	10	0	0	0,0%	0,0%	0	0	0,0%	0,0%	1	3	10,0%	30,0%	0	0	0,0%	0,0%	1	3	10,0%	30,0%
Zilvermeer	222	207	1	1	0,5%	0,5%	7	10	3,2%	4,8%	28	27	12,6%	13,0%	8	11	3,6%	5,3%	36	38	16,2%	18,4%
Zuidwending	46	40	0	0	0,0%	0,0%	4	6	8,7%	15,0%	9	6	19,6%	15,0%	4	6	8,7%	15,0%	13	12	28,3%	30,0%
Totaal	232.710	263.372	4.166	7.266	1,8%	2,8%	9.967	16.600	4,3%	6,3%	20.017	22.218	8,6%	8,4%	14.133	23.866	6,1%	9,1%	34.150	46.084	14,7%	17,5%

